

Finanční připravenost osob v produktivním věku na stáří

Miroslava Hanáčková

Bakalářská práce
2019

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd
akademický rok: 2018/2019

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Miroslava Hanáčková**
Osobní číslo: **H160031**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Finanční připravenost osob v produktivním věku na stáří**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti starobních důchodů, finanční náročnosti seniorského věku a vývojové psychologie středního věku člověka.
Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.
Realizace kvantitativního výzkumu formou dotazníku.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.
Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

CHRÁSKA, Miroslav. Metody pedagogického výzkumu. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.

KREBS, Vojtěch. Sociální politika. 6., přepracované a aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-921-2.

LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍROVÁ. Vývojová psychologie. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2006, Psyché. ISBN 80-247-1284-9.

TOMEŠ, Igor. Povinná sociální solidarita. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2018. ISBN 978-80-246-3835-5.

TOMEŠ, Igor a Kateřina ŠÁMALOVÁ. Souvislosti aktivního stáří. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2017. ISBN 978-80-246-3612-2.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Lucie Blašíková**
Ústav pedagogických věd
Datum zadání bakalářské práce: **10. ledna 2019**
Termín odevzdání bakalářské práce: **26. dubna 2019**

Ve Zlíně dne 10. ledna 2019

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 20.2.2019

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací;

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlíží k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce „Finanční připravenost osob v produktivním věku na stáří“ se zabývá přípravou na stáří a stárnutím, demografickým vývojem obyvatel ČR a přehledem důchodového systému ČR. Dále je v práci charakterizována osoba v produktivním věku její specifika a proměny v jednotlivých fázích psychologického vývoje. V praktické části je prezentováno výzkumné šetření, které zjišťovalo povědomost občanů o možnostech odchodu do starobního důchodu a o ochotě občanů spořit si na stáří. Cílem je zjistit jestli se občané v produktivním věku připravují finančně na stáří.

Klíčová slova: důchod, stárnutí, seniorský věk, demografický vývoj, spoření, penze, sociální, důchodové pojištění, žádost, zákon

ABSTRACT

Bachelors thesis „Financial preparedness of persons in productive age for old age“ deals with preparation for the old age and ageing, demographic development of the inhabitants of the Czech republic and gives an overview of the pension system in the Czech republic. There is also a characteristics of a person in productive age, its specifity and changes in individual phases of psychological evolution in the thesis. In the practical part, there is presented a research survey, which detects awareness of the citizens about possibilities of the leaving for retirement and also about resident's willingness for saving for the old age. The goal is to determine if the residents in productive age are getting ready for the old age.

Keywords: retirement, ageing, old age, demographic development, saving, pension, social, pension insurance, application, law

Poděkování

Děkuji paní Mgr. Lucii Blašíkové za metodickou pomoc, kterou mi velmi ochotně a profesionálně poskytla při zpracování mé bakalářské práce.

Motto: *„Moudré a spokojené stáří může člověk prožít jen tehdy, když pro ně také něco sám udělá“* (Cato in Haškovcová, 2010 s. 144)

OBSAH

ÚVOD.....	9
TEORETICKÁ ČÁST.....	10
1 PŘÍPRAVA NA STÁŘÍ A STÁRNUTÍ.....	11
1.1 PŘÍPRAVA NA STÁŘÍ	11
1.2 STÁRNUTÍ.....	13
2 FINANČNÍ PŘIPRAVENOST	21
2.1 SOUČASNÝ ČESKÝ SYSTÉM DŮCHODOVÉHO POJIŠTĚNÍ	21
2.2 DOPLŇKOVÉ PENZIJNÍ SPOŘENÍ.....	36
3 OSOBA V PRODUKTIVNÍM VĚKU	39
3.1 OBDOBÍ ČASNÉ DOSPĚLOSTI	39
3.2 OBDOBÍ STŘEDNÍ DOSPĚLOSTI	40
3.3 OBDOBÍ POZDNÍ DOSPĚLOSTI	42
PRAKTICKÁ ČÁST	44
4 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ.....	45
4.1 HLAVNÍ VÝZKUMNÝ CÍL	45
4.2 HLAVNÍ VÝZKUMNÉ OTÁZKY	45
4.3 VÝZKUMNÝ SOUBOR	46
4.4 VÝZKUMNÁ METODA	46
4.5 METODA ZPRACOVÁNÍ DAT	46
5 ANALÝZA DAT.....	48
6 INTERPRETACE VÝSLEDKŮ	72
7 DOPORUČENÍ PRO PRAXI.....	75
8 ZÁVĚR.....	76
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY:	77
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	81
SEZNAM GRAFŮ	82
SEZNAM TABULEK.....	84
SEZNAM PŘÍLOH.....	86

ÚVOD

V bakalářské práci jsme se rozhodli věnovat tématu finanční připravenosti osob v produktivním věku na stáří. Toto téma je zajímavé pro všechny, protože se všichni pomalu blíží seniorskému věku a tak je velmi aktuální i pro mladé lidi.

Bakalářská práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretickou část jsme rozdělili na tři kapitoly. V první kapitole nazvané „Příprava na stáří a stárnutí“ jsme se snažili přiblížit demografický vývoj populace v naší zemi a porovnání s evropskými zeměmi, dále pak také upozornit na důležitost přípravy na stáří již v mladším věku. Ať už se jedná o přípravu finanční, zdravotní, nebo sociální. Stárnutí jsme rozdělili na jednotlivé formy stárnutí a snažili jsme se je specifikovat. Ve druhé kapitole pod názvem „Finanční připravenost“ jsme se zaměřili na důchodový systém v ČR a popsali jednotlivé možnosti odchodu do starobního důchodu s důrazem na možnosti předčasného odchodu do starobního důchodu a předdůchodu. Popsali jsme jednotlivé pilíře důchodového pojištění, potřebu vlastní finanční angažovanosti osob a možnosti spoření na tuto část života. Třetí kapitolu jsme nazvali „Osoba v produktivním věku“ a přibližuje jednotlivé fáze převážně psychologického vývoje člověka v produktivním věku. Pokusili jsme se popsat vývoj osobnosti a její postupné proměny od časně dospělosti až po pozdní dospělost.

Praktická část bakalářské práce je zaměřena na výzkum informovanosti obyvatel o odchodu do starobního důchodu, možnostech dřívějšího odchodu do starobního důchodu a o finanční připravenosti osob na období seniorského věku. Sama se seniorskému věku blížím již mílovými kroky a na toto období se finančně připravuji již několik let a tak mne zajímalo, jaký názor na toto téma mají jak moji vrstevníci, tak i lidé mladšího, nebo staršího věku. Jestli se lidé vůbec zajímají o problematiku důchodů a o možnostech odchodu do důchodu. Jakou mají povědomost o možnostech spoření na důchod a vůbec o přípravě na stáří.

Cílem bakalářské práce je poskytnout na základě studia odborné literatury náhled do této problematiky. Ať už se jedná o demografický vývoj obyvatel naší republiky, důchodový systém ČR, nebo psychologický vývoj člověka v produktivním věku. Výsledky praktické části interpretuji v 5 kapitole bakalářské práce.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 PŘÍPRAVA NA STÁŘÍ A STÁRNUTÍ

Všichni stárneme. Také ti, kteří si myslí, že se jich stáří netýká, stárnou. V dnešní moderní době se bohužel propast mezi mládím a stářím prohlubuje. Moderní člověk nechce vidět, ani slyšet o stáří, prostě nechce být starý. Tento postoj minimalizuje šance poprat se s problematikou stáří a vnitřně ji zpracovat. Pokusme se tedy nahlédnout do obávané etapy života, kterou nazýváme stáří. (Haškovcová, 2010)

1.1 Příprava na stáří

Seniorský věk je nejdelším životním úsekem, a měl by být proto důstojný a smysluplný. Společnost začíná o seniorském věku mluvit od dovršení 55 let, kdy by měl člověk začít uvažovat o přípravě na stáří v mnoha různých oblastech. Měl by začít pracovat na své fyzické i duševní kondici, sociálním zabezpečení a zejména na naplnění dní zaslouženého odpočinku, na který se všichni od určité doby začínáme těšit, ale který nakonec zaskočí mnohého z nás. (Faiferlíková, 2018)

Přesto, že nikdo z nás nechce zestárnout a této životní fáze se obáváme, z různých empirických výzkumů vyplývá, že lidé v seniorském věku se cítí sebevědoměji než lidé mladší. Senioři dnes již chápou stáří jako etapu života, která neslouží jen k dožití. (Ondráková a kol., 2012)

Celosvětové demografické ukazatele poukazují na to, že lidský věk se prodlužuje, a tak se dá předpokládat, že stávající i budoucí století bude stoletím starých lidí. Demografické stárnutí je výsledkem demografických procesů, které v konečném důsledku formují věkovou strukturu obyvatel. Nejzávažnějším důsledkem současného demografického vývoje je zrychlující se proces stárnutí obyvatel. (Kamanová in Oláh, 2016)

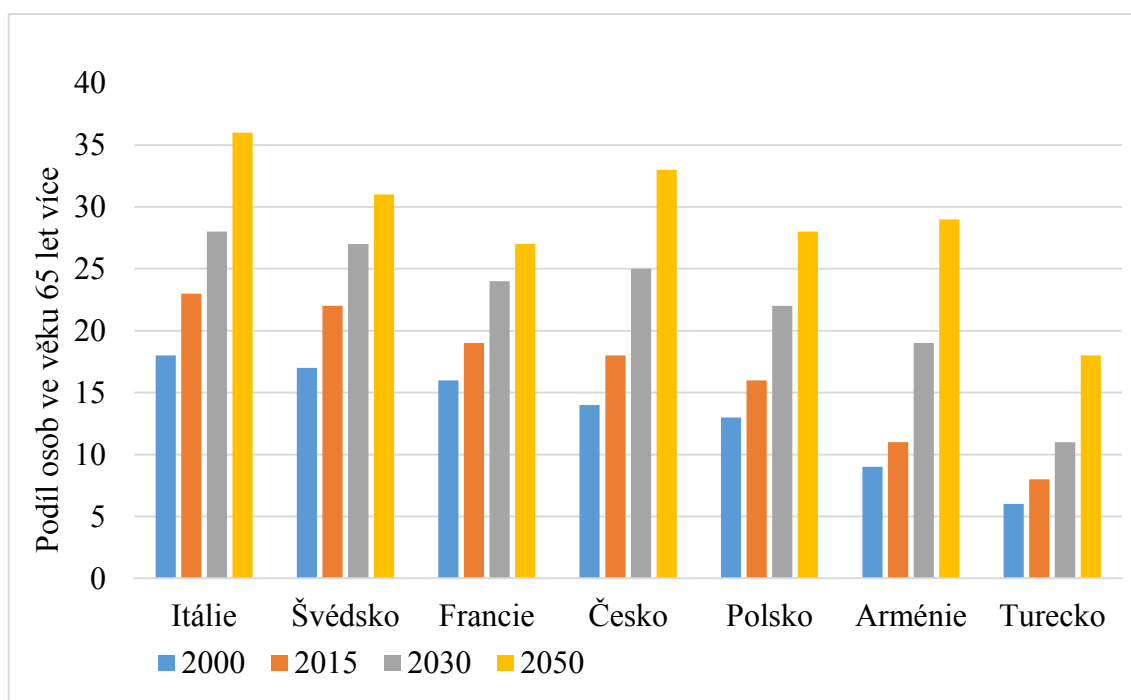
Česká populace stárne a tento trend se bude dál prohlubovat. Češi a Češky ve věku 65 let a více tvoří nejdynamičtější rostoucí skupinu obyvatel. V současnosti představují pětinu populace. Počet obyvatel České republiky v průběhu roku 2017 poprvé v historii přesáhl hranici 10,6 miliónu, z nichž jsou dva milióny seniorů. V roce 1950 žilo v ČR 735 tisíc obyvatel ve věku 65 let a více. (Češi stárnou, 2018)

Tomeš a Šámalová uvádí, že podle demografického vývoje bude přibývat důchodců a ubývat lidí v produktivním věku. Kvůli nízké porodnosti bude ubývat i osob do 18 let věku. (Tomeš, Šámalová, 2017)

Demografické studie ukazují na pravděpodobný další vývoj. Ten naznačuje, že v roce 2050 budou lidé starší 65 let tvořit skoro jednu třetinu obyvatel naší země. Jen těch, kteří budou starší 80 let, bude u nás v nedaleké budoucnosti milion! Přitom si dnešní čtyřicátníci často ani dost zřetelně neuvědomují, že za několik let budou patřit i oni do skupiny lidí třetího věku! (Křivohlavý, 2011, s. 27)

Sýkorová uvádí, že stárnutí českého obyvatelstva začalo oproti jiným evropským zemím se zpožděním. Přestože česká populace je historicky nejstarší, její věková struktura patří prozatím k evropskému průměru. (Sýkorová, 2007)

Graf č. 1.: Vývoj podílu osob ve věku nad 65 let ve vybraných evropských zemích v období 2000-2050

Zdroj: (Recent Demographic Developments in Europe 2001, in Sýkorová 2007)

V souvislosti s postupujícím demografickým stárnutím je aktuální mimo jiné otázka individuální přípravy na stáří. Za znak vymezující konec středního věku a počátek stáří bývá mnohdy považován odchod do důchodu, který je bezesporu jednou ze závažných životních událostí. Na jednu stranu dochází k nárůstu množství volného času a rozšíření možností věnovat se koníčkům, zájmům a dalším aktivitám, na které v předešlém období výdělečné činnosti nebylo tolik času. Na druhou stranu mívá tento krok řadu

dopadů na psychiku i celkovou životní situaci jedince a v mnohých případech bývá v kontextu ukončení ekonomické aktivity pocíťován jako ztráta seberealizace a sociálních kontaktů a v neposlední řadě dochází též k výraznému snížení příjmů. Vzhledem ke všem těmto skutečnostem, které se s odchodem do důchodu a příchodem seniorského věku pojí, je velmi důležité, zda a jak se jednotlivci na příchod stáří s předstihem připraví a jaké v tomto ohledu volí strategie. Způsoby přípravy na stáří mohou mít rozmanité podoby, od přípravy v oblasti vzdělávacích a volnočasových aktivit, přes přípravu materiální a finanční, až například po změny v oblasti bytové.

(Analýza: Odchod do důchodu, 2019)

Z časového hlediska rozdělujeme přípravu na stáří na dlouhodobou, střednědobou a krátkodobou. Dlouhodobou přípravu na stáří můžeme také nazvat celoživotní. Měla by být součástí všech vzdělávacích a výchovných programů, které začínají od útlého věku. Smyslem je v celém období školních let podporovat pozitivní obraz stáří. Středně dobou přípravu na stáří můžeme začlenit do doby, kdy nám zbývá zhruba 10 let ekonomicky aktivního života. V tuto dobu by si měl člověk uvědomit, že je stáří nedílnou součástí života a pomalu se na něj připravovat. Člověk ve středním věku by měl mít na mysli volbu druhého životního programu, kterému se bude věnovat v seniorském věku. V tuto dobu je také z biologického hlediska vhodný čas si osvojit zásady zdravého životního způsobu. Je důležité rozvíjet sociální vztahy a upevňovat vztahy v rodině. Krátkodobá příprava na stáří by měla být realizována tři až pět let před předpokládaným odchodem do starobního důchodu. Jde hlavně o materiální zajištění. V souvislosti s vhodným vybavením bytu, nebo domu hovoříme o ekologii stáří. V tuto dobu je vhodný čas vyměnit byt za menší a pohodlnější. Byt by měl být v přízemí, nebo prvním patře, nebo aspoň zajištěn výtahem. Měl by být vhodně vybaven a je nutné pamatovat na bezpečnost a odstranění všech rizikových bariér. (Aktivní stárnutí, 2019)

1.2 Stárnutí

Pro kvalitu života ve stáří je důležité vytvořit si vlastní program pro volný čas. Aktivity jsou prevencí nesoběstačnosti. Udržování a navazování nových přátelství, setkávání vrstevníků a utužování mezigeneračních vazeb mají velký význam pro prožití kvalitního stáří. Znamená to udržovat se v aktivitě v rovnováze s odpočinkem a zorganizovat si životní náplň tak, aby obsahovala fyzickou i duševní činnost. Aktivizace seniorů však musí respektovat individuální možnosti a přání každého člověka. Aktivita, a to nejen ve

stáří, mobilizuje psychickou i fyzickou stránku osobnosti člověka. Nečinnost v pokročilejším věku může vést k depresím a k urychlení procesu stárnutí. (Aktivní stárnutí, 2019)

Ve stárnutí se vidí hlavně úpadek, ztráta tělesných i duševních sil a schopností, ztráta půvabu a svěžesti mládí. Stárnutí, lépe řečeno přibývání let je také cesta a na této cestě se některé příležitosti, možnosti a úkoly ztrácejí, ale objevují se nové. Každé životní období přináší něco nového, kvůli čemu stojí za to, aby jím člověk prošel. Něco, co se může naučit a v čem se může zdokonalit, a také něco, co může a má vykonat a prožít právě v určitém životním období. (Říčan, 2004)

Kdy člověk začíná stárnout? Na tuto otázku není možno dát jednoznačnou odpověď. Na jedné straně se setkáváme s radikálním postojem, který chápe stárnutí jako biologický děj probíhající plynule celým životem člověka. Tento postoj říká, že stárnutí člověka začíná početím-a tečka. Na druhé straně jsou ti, kteří chápou stárnutí jako to co se vztahuje k pozdější fázi životního běhu. (Křivohlavý, 2011, s. 19)

Mlynářová (in Schmeidler a kol. 2009) uvádí, že první zámky stárnutí se objevují už kolem pětadvacátého roku života. (Mlynářová in Schmeidler a kol. 2009)

Stárnutí a stáří jsou geneticky individuálně naprogramované, strukturální a funkční změny vzniklé při fyziologickém stárnutí. Mají převážně regresivní charakter, jsou nezvratné a neopakují se. Jde o proces destruktivní, který probíhá na základě jednotlivých involučních změn organismu. (Kalanin in Oláh, 2016, s. 192)

Jak uvádí Vágnerová (2007) stárnutí je spojeno s vědomím, že začal proces postupného zhoršování vlastní tělesné i psychické kondice, různých kompetencí i sociálního postavení. (Vágnerová, 2007)

Mlynářová rozeznává tři obecné aspekty stárnutí – biologické, psychologické a sociální. (Mlynářová in Schmeidler a kol., 2009)

Biologické stárnutí

Biologické stárnutí je charakterizované involucí struktur jednotlivých orgánů a orgánových systémů organismu, jeho jednotlivými fyziologickými funkcemi, zhoršením výměny plynů v tkáních, poruchou adaptačních a regulačních funkcí, snížením výkonnosti imunitního systému a poklesem smyslového vnímání. (Oláh a kol., 2016)

Jestli některému aspektu stárnutí byla a je věnována mimořádná pozornost, potom je to právě problematika biologie stárnutí, a to jak poznání toho, jak celý komplex biologických jevů formuje člověka v průběhu celého života, tak i toho, jak tyto přerůzné biologické jevy mění patologicky svou funkci v průběhu života. (Křivohlavý, 2011, s. 19)

Tento proces se projevuje pozvolným úbytkem všech tělesných funkcí. Po padesátce se začínají projevovat drobné potíže a změny. Tehdy si člověk začíná uvědomovat nezvratné změny, které nelze ignorovat a popírat. (Vágnerová, 2007)

Typickými znaky biologického stárnutí jsou: zhoršení zraku, sluchu, omezení čichu a chuti. Snížení elasticity tkání, pokles hmotnosti orgánů, změny v pigmentaci, snížení funkčnosti jater, ledvin, snížení bazálního metabolismu, pokles respirační kapacity plic, snížení funkce nervových spojení atd. (Schmeidler a kol., 2009)

Na otázku, zda je stáří nemoc odpovídá profesor Josef Švancara, CSc. (1993) takto:

Stárnutí není chorobnou změnou, ale normálním biologickým pochodem, který probíhá v nezadržitelném toku vývoje. (Křivohlavý, 2011)

Psychologické stárnutí

Patří-li biologii první místo v počtu prací, které se touto problematikou ve světě zabývají, řadí se psychologie za ni hned na druhém místě. Pro biologii je na procesu stárnutí mnoho zajímavého. O psychologii se dá říct totéž. Rozdíl je však v tom, že zatím co se biologové zabývají normálním, tj. zdravým fungováním, a teprve poté patologickým chodem biologických jevů průběhu stárnutí, psychologové se věnují převážně studiu selhávání různých funkcí v průběhu stárnutí. Zajímalo je jak ta či ona psychická aktivita v průběhu stárnutí ochabuje-jak se mění k horšímu. (Křivohlavý, 2011)

V období střední dospělosti je myšlení na velmi dobré úrovni, nedochází k žádnému poklesu schopností a paměti. Toto zralé myšlení netrvá na formální logice je schopné akceptovat kompromisy i subjektivní názory. Lidé na konci střední a začátku starší dospělosti jsou zvyklí se spoléhat sami na sebe a nevyžadují pomoc druhých, proto jsou úspěšnější v řešení krizových situací. Bývají odborníky ve své profesi a mohou předávat zkušenosti mladším generacím. S přibývajícím věkem se postupně zpomaluje metabolismus a zhoršuje se smyslové vnímání. Zhoršuje se celková výkonnost a zpomalují se reakce. Vzhledem k úbytku paměti je myšlení méně pružné a více se spoléhá na nabyté zkušenosti a znalosti. Člověk v starší dospělosti může být velmi

moudrý ve svých rozhodnutích. Starší dospělost se nezdá nazývat dobou bilancování. Člověk se ohlíží nazpět, hodnotí svůj život, rozhodnutí i omyly. Toto může být často provázeno negativními pocity, úzkostí i depresemi. (Zacharová, 2012)

Psychické stárnutí se projevuje změnou osobnosti člověka, poklesem poznávacích schopností, zpomalením psychomotorického tempa, poruchami paměti, nižší koncentrací, ale stálostí ve svých zásadách a názorech, vytrvalostí, moudrostí a rozvahou. (Oláha kol., 2016)

Také Haškovcová uvádí, že s věkem klesá vitalita a energie. Dochází k celkovému zpomalení psychomotorického tempa a senzomotorické koordinace. Veškerá činnost trvá starému člověku déle. Na druhé straně jsou tyto negativa vyrovnány systematičností, důsledností, trpělivostí a vytrvalostí. (Haškovcová in Schmeidler a kol., 2009)

Sociální stárnutí

Sociální stárnutí můžeme popsat jako reakci jedince na soubor ekonomických, pracovních, sociologických a sociálně psychologických změn. Definicí sociálního stárnutí, která je postavena na negativních sociálních aspektech stárnutí, uvádí Mareš. *Sociálně je definováno rozpadem sociálních sítí seniorů, jejich sociální izolací a rostoucí sociální závislostí na sociálním státu – jako konec sociálního života a blízkost sociální smrti.* (Mareš 1998 ,s.322, cit podle Mlynářová 2004, s. 12 in Schmeidler a kol., 2009, s. 43)

Podíváme-li se na to, co **Sociální smrt** obsahuje, je to především pocit nepotřebnosti pro okolní svět, nedostatečnost kvalitních volnočasových aktivit, nedostatek sociálních kontaktů, slabé zdraví a rezignace na současný život, které poukazují na neuspokojivou kvalitu života. Tuto kvalitu posuzují staří lidé podle vlastních hodnot, kterými jsou v různém pořadí zdravotní stav, sociální kontakty, volnočasové aktivity, nebo finanční situace. Pokud tato kvalita klesne pod individuálně stanovenou míru únosnosti, dochází u jedince k sociální smrti. (Roberts, 2010)

Podle Schmeidlera se musí člověk ve stáří potýkat s důležitými změnami, jako je odchod dětí z rodiny, ovdovění nebo odchod do starobního důchodu. Odchod do starobního důchodu znamená redukci sociálních vztahů a rolí, ztrátu společenského postavení zhoršení finanční situace, pocit zbytečnosti a neužitečnosti. Odchod dětí

z rodiny, ztráta partnera a dalších blízkých osob jsou další závažné situace, které vedou k pocitům opuštěnosti a osamělosti. (Schmeidler, 2009)

Tomeš uvádí, že pokud se máme zabývat stárnutím obyvatelstva, měli bychom si uvědomit, že se zabýváme lidmi, kteří se narodili ve 20. století, ale do starobního důchodu jdou v 21. století. Ekonomika a společnost 21. století se významně liší od poměrů století minulého. Mění se potřeby lidí a následně se mění i nástroje sociální ochrany. Výrazně se mění struktury, náklady a politické důrazy (kvalita, štedrost) oproti tomu se nemění základní rámec, hodnoty a principy sociální ochrany. (Tomeš, Šámalová, 2017)

Se sociálním stárnutím úzce souvisí také sociální role seniorů ve společnosti. Lépe řečeno její absence. Podle Eriksona naší společnosti chybí životaschopný ideál stáří, a proto nevíme jak začlenit staré lidi do společnosti, co jim nabídnout a také co od nich očekávat. (Erikson, 1999, cit. podle Mlynářové 2004 in Schmeidler a kol., 2009)

Stárnoucí lidé jsou se svým životem spokojenější pokud se mohou účastnit různých sociálních rolí. Velmi dobrou formou je systém vztahů ve středním věku, ale s přibývajícím věkem a koncem produktivní činnosti počet těchto vztahů klesá. Proto je potřeba nahradit je vztahy novými, aby aktivita a tím i životní spokojenost byla zachována. (Schmeidler, 2009)

Podle Vágnerové prochází procesem proměny i genderová složka sebepojetí.

***Stárnoucí muž** až do odchodu do důchodu neprochází žádným jednoznačným mezníkem, který by změnil jeho postavení. Je méně závislý na vnějších zejména sociálních faktorech. Ty působí převážně jen ve vztahu k profesní kariéře. Proto řeší svou identitu více vnitřně a individuálně specificky. Zde má značnou svobodu volby, ale o to více se může cítit nejistý a ohrožený. Na druhé straně mohou někteří muži prožívat toto období jako velice šťastné. Pokud jsou zdraví, úspěšní a mají rodinné zázemí, není důvod k negativnímu hodnocení.*

***Stárnoucí žena** uzavírá v tomto věku jednu fázi vývoje své ženské role, její biologické i sociální proměny jsou výraznější. Dostává se do věku, kdy končí období její plodnosti. Svoje děti už vychovala a jejich osamostatnění jí přináší větší svobodu, možnost věnovat se vlastnímu rozvoji. Nároky rodiny jsou v této době jiné a leckdy mohou být menší, než byli dřív. Ženy bývají v tomto období sebevědomější, sebejistější a rozhodnější, roste jejich nezávislost a dominance. Ženská generativita se může projevat tendencí vládnout široké rodině a pečovat o ni. Tato tendence přetrvává, i když se dospělé děti*

osamostatňují a uzavírají manželství. Ženy bývají v průměru po celý život ve značné míře svázané s rodinou. (Vágnerová, 2007, s. 234-235)

Stárnutí z pohledu státu

Aktivní stárnutí je pojem, se kterým přišla Světová zdravotnická organizace koncem 90. let 20. století v souvislosti s problematikou celosvětového stárnutí populace. Jedná se o koncept přístupu ke stáří a seniorům, který vychází ze zásad Organizace spojených národů pro seniory a vyjadřuje potřebu změny v přístupu k otázkám začleňování seniorů do společnosti. Podstatou této změny je prohloubení vztahu co nejširší společnosti k seniorům ve smyslu respektování jejich práv a hodnot, jako je nezávislost, důstojnost, účast na životě společnosti a seberealizace. Aktivní stárnutí je založeno na principech solidarity, respektu k jednotlivci a jedinečnosti. Cílem je zajistit kvalitu života i v pozdním věku a především prohloubit mezigenerační solidaritu. Být aktivní znamená být pozitivní, smysluplně využívat volný čas, dbát o své zdraví a udržovat jasnou a bystrou mysl. (Aktivní stárnutí, 2019)

V České republice existuje národní strategie podporující pozitivní stárnutí. Je to tzv. „Národní program přípravy na stárnutí“, který je vždy po pěti letech aktualizován. (Aktivní stárnutí, 2019)

Problematika stárnutí je v ČR dlouhodobě redukována převážně na problematiku důchodového systému, což je ale pohled naprosto nedostačující a neudržitelný, a je často doprovázen negativními stereotypy. Představy, které máme o stárnutí a stárnoucích lidech, jsou často zastaralé a nerespektují fakt, že se již dnes jedná už o velmi heterogenní skupinu a do budoucna tento trend ještě posílí. (Senioři a politika stárnutí, 2019)

Ministerstvo práce a sociálních věcí je koordinátorem politiky přípravy na stárnutí v České republice. Projekt Oddělení politiky stárnutí se zaměřuje zejména na systémovou a metodickou podporu rozvoje aktivit zaměřených na institucionální zajištění politiky přípravy na stárnutí na národní, krajské a místní úrovni.

Cíle projektu z pohledu centrální úrovně:

- komplexní přístup k politice stárnutí
- přenos dobré praxe ze zahraničí
- vytyčení priorit

Cíle projektu z pohledu krajské úrovně:

- Zacílení na konkrétní problémy starších osob a seniorů, získávání zpětné vazby od krajů a obcí.
- Spolupráce s orgány krajské a místní samosprávy na přípravě a koordinaci dalších nových projektů zaměřených na podporu cílové skupiny starších pracovníků a seniorů.
- Zapojení všech relevantních aktérů do tvorby lokálních strategií a plnění jejich opatření v praxi (prostřednictvím tzv. regionálních platforem).
- Začlenění agendy přípravy na stárnutí do stávajících strategických a rozvojových dokumentů krajů.

V současnosti se již konají a jsou úspěšné Národní konventy a připravuje se Strategie přípravy na stárnutí 2018 – 2022.

Cíle projektu z pohledu veřejnosti:

- Zvýšení povědomí široké veřejnosti i všech orgánů státní správy i samosprávy o výzvách a dopadech demografického vývoje v ČR a v konkrétním regionu.
- Osvětová činnost a odbourávání negativních významů zejména v důsledku mediální prezentace stárnutí a stárí, ale i šíření demografické paniky, která výrazně ovlivňuje klima ve společnosti.
- Vznikem regionální sítě poradenských míst dojde k rozšíření dostupnosti základního poradenství pro starší osoby a seniory.

Strategie přípravy na stárnutí na léta 2018-2022 bude navazovat na „Národní akční plán podporující pozitivní stárnutí 2013-2017“.

V roce 2015 bylo převedeno financování sociálních služeb ze státu na kraje, aby byl respektován princip subsidiarity. V roce 2016 došlo k podpisu memoranda o spolupráci mezi MPSV a kraji ČR, které se týká realizace politiky stárnutí. Kraje a obce znají nejlépe potřeby svých obyvatel, mají lepší přehled o místních podmínkách a disponují širokou škálou kompetencí. (Implementace politiky stárnutí na krajskou úroveň, 2019)

SHRNUTÍ

V této kapitole bakalářské práce jsme se věnovali období stárí a stárnutí z pohledu několika kapacit nejen z oboru psychologie, jako je Haškovcová, Tomeš, Říčan, Vágnerová a další. Shodují se na tom, že stárí už není to, co bývalo, myslí tím doba jenom odpočinku. Dnešní senioři jsou velmi aktivní, sportují, studují, cestují a také se

velmi aktivně zajímají o dění ve společnosti. V jednotlivých podkapitolách jsme se snažili podívat na stárnutí z několika úhlů pohledu. Jednak pohled z biologického hlediska, psychologického hlediska, pohled z oblasti sociální a v neposlední řadě také pohled za strany státu. Demografický vývoj nasvědčuje tomu, že skupina lidí v seniorském věku se velmi rychle rozrůstá. Senioři se stávají velmi dynamickou skupinou a proto je potřeba se na období stáří zaměřit dříve, než je bezprostřední doba před nástupem na zasloužený odpočinek. Velmi důležitá je dostatečná informovanost o důchodovém systému naší republiky, o možnostech odchodu do starobního důchodu a také o možnostech finanční přípravy na toto období.

2 FINANČNÍ PŘIPRAVENOST

Finanční připravenost na stáří je velmi důležitá a aktuální záležitost. Je mnoho možností, jak se na toto období života připravit a nezůstat tak „rukojmí“ stávajícího důchodového systému.

2.1 Současný český systém důchodového pojištění

Základním zákonem, který upravuje nároky ze základního povinného důchodového pojištění pro případ stáří, invalidity a úmrtí živitele je zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, který byl přijat v červnu 1995 s účinností od roku 1996. Dále na důchodovém spoření podle zákona č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření, ve znění pozdějších předpisů, od roku 2013 a na doplňkovém penzijním spoření podle zákona č. 427/2011 Sb., o doplňkovém penzijním spoření, ve znění pozdějších předpisů, které nahradilo penzijní připojištění se státním příspěvkem podle zákona č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění ze státním příspěvkem, ve znění pozdějších předpisů. Součástí dobrovolných doplňkových systémů jsou i produkty komerčních pojišťoven - zejména životní pojištění. V členských státech EU poměrně obvyklé zaměstnavatelské penzijní systémy nejsou v ČR zastoupeny. (Důchodové pojištění, 2019)

O nároku na důchod, jeho výši a výplatě rozhoduje Česká správa sociálního zabezpečení s výjimkou případů, kdy jsou příslušné k rozhodování orgány sociálního zabezpečení ministerstev obrany, vnitra a spravedlnosti (v případě příslušníků ozbrojených sil a sborů). Legislativním základem je zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů. Právní úpravu vztahů financování obsahuje zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, který nabyl účinnosti dnem 1. ledna 1993. Stanoví zejména:

I. pilíř – základní důchodové pojištění

Prvním pilířem je povinné základní důchodové pojištění, dávkově definované a průběžně financované (PAYGO). Je univerzální a zabezpečuje všechny ekonomicky aktivní osoby, právní úprava je jednotná pro všechny pojištěnce. Pouze v oblasti organizačního a administrativního zabezpečení platí určité odchylky pro tzv. silové resorty (např. vojáci, policisté, celníci, hasiči).

II. pilíř – důchodové spoření

Byl vytvořen 1. 1. 2013, kdy v jeho rámci bylo účastníkům umožněno každý měsíc vyvést z I. pilíře tři procentní body z jejich důchodového pojištění za podmínky, že k nim přidají další dvě procenta ze své hrubé mzdy. Od 1. 1. 2016 je spoření v tomto pilíři již uzavřeno s tím, že od 1. 7. 2017 byla zahájena likvidace všech důchodových fondů.

III. pilíř – doplňkové penzijní spoření

Je modifikací původního penzijního připojištění se státním příspěvkem, nejsou z něj vypláceny důchody, ale penze. (I., II. a III. pilíř důchodového systému, 2019).

Důchod ze základního důchodového pojištění pobírá více než 99 % obyvatel ve věku vyšším, než je věková hranice pro nárok na starobní důchod a jejich příjmy jsou kryty cca z 95 % pomocí základního systému důchodového pojištění. Pokud jde o účast v základním důchodovém pojištění je při splnění stanovených podmínek povinná, nicméně umožňuje ve stanoveném rozsahu i dobrovolnou účast. Při splnění zákonem stanovených podmínek vzniká právní nárok na důchod. (Důchodové pojištění, 2019)

Základní důchodové pojištění je ekonomicky garantováno státem, protože nelze ponechat důchodce bez zdroje příjmu, na kterém jsou existenčně závislí. Princip zásluhovosti se v důchodovém pojištění projevuje v omezeném rozsahu v důsledku současného uplatňování principu sociální solidarity. Dynamičnost základního důchodového pojištění je dána každoroční aktualizací úrovně příjmů, z nichž se vychází při výpočtu procentní výměry důchodu, a zvyšováním vyplácených důchodů. Ze základního důchodového pojištění se poskytují tyto důchody:

- starobní (včetně tzv. předčasného starobního důchodu),
- invalidní,
- vdovský a vdovecký,
- sirotčí.

Důchod se skládá ze dvou složek, a to:

- ze základní výměry (stanovené pevnou částkou stejnou pro všechny druhy důchodů bez ohledu na délku doby pojištění a výši výdělků) a
- z procentní výměry.

Jsou-li současně splněny podmínky nároku na výplatu více důchodů téhož druhu nebo na výplatu starobního důchodu nebo invalidního důchodu, vyplácí se jen jeden důchod, a to vyšší. Jsou-li současně splněny podmínky nároku na výplatu starobního nebo

invalidního důchodu a na výplatu vdovského důchodu nebo vdoveckého důchodu anebo sirotčího důchodu, vyplácí se vyšší důchod v plné výši a z ostatních důchodů se vyplácí polovina procentní výměry, nestanoví-li zákon o důchodovém pojištění jinak.

O nároku na důchod, jeho výši a výplatě rozhoduje Česká správa sociálního zabezpečení s výjimkou případů, kdy jsou příslušné k rozhodování orgány sociálního zabezpečení ministerstev obrany, vnitra a spravedlnosti (v případě příslušníků ozbrojených sil a sborů). (Důchodové pojištění, 2019)

Legislativním základem je zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů. Nositelem pojištění pro „civilní sféru“ je ČSSZ, která vznikla v roce 1990 sloučením nositelů důchodového pojištění a nemocenského pojištění. Je samostatnou organizační složkou státu podřízenou MPSV.

Od roku 2005 předkládají zaměstnavatelé pravidelně každoročně nositeli pojištění evidenční listy důchodového pojištění svých zaměstnanců. Od 1. července 2005 byl vytvořen registr pojištěnců, jehož údaje jsou průběžně aktualizovány a doplňovány. Tím byly vytvořeny i podmínky pro pravidelnou informovanost pojištěnců o údajích evidovaných v souvislosti s jejich účastí na důchodovém (a nemocenském) pojištění a v průběhu roku 2006 bylo zahájeno podávání písemných informací o těchto údajích na základě žádosti pojištěnců (tzv. individuální konta pojištěnců). (Český důchodový systém, 2019)

Pojistné

Právní úpravu vztahů financování obsahuje zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, který nabyl účinnosti dnem 1. ledna 1993. Stanoví zejména:

- okruh poplatníků pojistného (včetně příspěvku na státní politiku zaměstnanosti),
- způsob stanovení výše pojistného, odvod pojistného a povinnosti plátců pojistného.

Podle tohoto zákona se vybírá pojistné na sociální zabezpečení (na nemocenské pojištění a důchodové pojištění) a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti. Pojistné vybírají okresní správy sociálního zabezpečení a je placeno zaměstnanci, zaměstnavateli a OSVČ. (MPSV, 2018)

Podání žádosti o důchod

Žádosti o přiznání dávky důchodového pojištění sepisuje s občany okresní správa sociálního zabezpečení příslušná podle místa trvalého pobytu občana nebo místa

hlášeného pobytu v ČR, jde-li o cizince. (Žádáme o starobní důchod: Krok za krokem, 2019)

Za občany, kteří vzhledem ke svému zdravotnímu stavu nemohou sami podávat žádost o dávku důchodového pojištění, mohou s jejich souhlasem a na základě potvrzení lékaře o zdravotním stavu těchto občanů podat tuto žádost jejich rodinní příslušníci. Žádost může rovněž podat fyzická osoba na základě plné moci. (Žádáme o starobní důchod: Krok za krokem, 2019)

Žádost lze podat nejdříve čtyři měsíce přede dnem, od kterého občan žádá dávku důchodového pojištění přiznat. (Žádáme o starobní důchod: Krok za krokem, 2019).

Okresní správa sociálního zabezpečení je povinna sepsat žádost o dávku důchodového pojištění; nesmí odmítnout sepsání žádosti, a to i když má za to, že občan nesplňuje podmínky stanovené pro nárok na dávku důchodového pojištění nebo není-li žádost občana doložena potřebnými doklady. (Žádáme o starobní důchod: Krok za krokem, 2019)

Doklady k podání žádosti o důchod

K žádosti o starobní nebo jiný důchod předložíme:

- občanský průkaz (cizinec pas či povolení k pobytu)
- doklady o studiu, popřípadě učení (i nedokončeném)
- doklady o výkonu vojenské služby
- doklady prokazující výchovu dětí nebo péči o děti
- potvrzení zaměstnavatele o vyplácených náhradách za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti náležející za pracovní úraz (nemoc z povolání)
- potvrzení zaměstnavatele o zvláštním příspěvku horníkům, vypláceném před rokem 1996
- pokud chceme důchod přijímat na bankovní účet, přiložíme vyplněný a bankou potvrzený tiskopis „Žádost o zařízení výplaty důchodu poukazem na účet“
- doklady prokazující zaměstnání v cizině
- chybí-li některé doby pojištění, předložíme náhradní doklady, které prokazují výdělečnou činnost - potvrzení zaměstnavatele, pracovní smlouvy, svědecká prohlášení aj.
- evidenční list důchodového pojištění z posledního zaměstnání předkládá zaměstnavatel na vyžádání úřadu. (Žádost o důchod, doklady, 2019)

To, co je uvedeno pro podávání žádosti u starobního důchodu platí i pro všechny ostatní druhy důchodů. (MPSV, 2019)

Starobní důchod

Odchod na zasloužený odpočinek, nebo chcete-li do starobního důchodu je pro každého člověka zlomový okamžik. Někteří tuto událost nenesou lehce, protože mají pocit, že mají ještě mnoho sil a mohou být ještě dlouho užiteční a druzí se už nemohou dočkat, až budou doma odpočívat a konečně se věnovat koníčkům a zálibám, na které dosud neměli dostatek času. Ať je to tak, nebo tak stárneme všichni a starobní důchod nás dříve či později čeká jednoho po druhém. K tomu abychom mohli bez problémů zažádat a následně pobírat starobní důchod je potřeba splnit určité podmínky. Tyto podmínky nám stanoví zákon č. 155/1995 Sb., ve znění pozdějších předpisů. (Starobní důchody, 2019)

Podmínky nároku na řádný starobní důchod

Pojištěnec má nárok na starobní důchod, jestliže získal dobu pojištění stanovenou zákonem č. 155/1995 Sb. o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů. Tato doba je přesně stanovena zákonem podle data narození žadatele. Dále se ještě zohledňuje, zda se jedná o muže, nebo ženu a u žen i počet vychovaných dětí. Tato specifika postupem času zaniknou a věk odchodu do starobního důchodu bude jednotný, jak pro muže, tak pro ženy. Dnešní věk odchodu do starobního důchodu je „zastropován“ pro osoby narozené po roce 1971 na výšce 65 let.

Pojištěnec, který nesplňuje podmínky stanovené v zákoně č. 155/1995 Sb. o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, má nárok na starobní důchod též, jestliže dosáhl věku 65 let a splnil podmínky nároku na invalidní důchod stanovené zákonem o důchodovém pojištění. (Starobní důchody, 2019)

Tabulka č. 1: Věk odchodu do starobního důchodu

Rok narození	Důchodový věk činí u					
	mužů	žen s počtem vychovaných dětí				
		0	1	2	3 a 4	5 a více
1936	60r+2m	57r	56r	55r	54r	53r
1937	60r+4m	57r	56r	55r	54r	53r
1938	60r+6m	57r	56r	55r	54r	53r
1939	60r+8m	57r+4m	56r	55r	54r	53r
1940	60r+10m	57r+8m	56r+4m	55r	54r	53r
1941	61r	58r	56r+8m	55r+4m	54r	53r
1942	61r+2m	58r+4m	57r	55r+8m	54r+4m	53r
1943	61r+4m	58r+8m	57r+4m	56r	54r+8m	53r+4m
1944	61r+6m	59r	57r+8m	56r+4m	55r	53r+8m
1945	61r+8m	59r+4m	58r	56r+8m	55r+4m	54r
1946	61r+10m	59r+8m	58r+4m	57r	55r+8m	54r+4m
1947	62r	60r	58r+8m	57r+4m	56r	54r+8m
1948	62r+2m	60r+4m	59r	57r+8m	56r+4m	55r
1949	62r+4m	60r+8m	59r+4m	58r	56r+8m	55r+4m
1950	62r+6m	61r	59r+8m	58r+4m	57r	55r+8m
1951	62r+8m	61r+4m	60r	58r+8m	57r+4m	56r
1952	62r+10m	61r+8m	60r+4m	59r	57r+8m	56r+4m
1953	63r	62r	60r+8m	59r+4m	58r	56r+8m
1954	63r+2m	62r+4m	61r	59r+8m	58r+4m	57r
1955	63r+4m	62r+8m	61r+4m	60r	58r+8m	57r+4m
1956	63r+6m	63r+2m	61r+8m	60r+4m	59r	57r+8m
1957	63r+8m	63r+8m	62r+2m	60r+8m	59r+4m	58r
1958	63r+10m	63r+10m	62r+8m	61r+2m	59r+8m	58r+4m
1959	64r	64r	63r+2m	61r+8m	60r+2m	58r+8m
1960	64r+2m	64r+2m	63r+8m	62r+2m	60r+8m	59r+2m
1961	64r+4m	64r+4m	64r+2m	62r+8m	61r+2m	59r+8m
1962	64r+6m	64r+6m	64r+4m	63r+2m	61r+8m	60r+2m
1963	64r+8m	64r+8m	64r+8m	63r+8m	62r+2m	60r+8m
1964	64r+10m	64r+10m	64r+10m	64r+2m	62r+8m	61r+2m
1965	65r	65r	65r	64r+8m	63r+2m	61r+8m
1966	65r	65r	65r	65r	63r+8m	62r+2m
1967	65r	65r	65r	65r	64r+2m	62r+8m
1968	65r	65r	65r	65r	64r+8m	63r+2m
1969	65r	65r	65r	65r	65r	63r+8m
1970	65r	65r	65r	65r	65r	64r+2m
1971	65r	65r	65r	65r	65r	64r+8m

Vysvětlivky: r - rok, m - měsíc (Starobní důchody, 2019)

Výše řádného starobního důchodu

Výše důchodu se skládá ze dvou složek, a to ze základní výměry a z procentní výměry.

Výše základní výměry důchodu je stanovena procentní sazbou z průměrné mzdy. Od roku 2019 je to 10 % průměrné mzdy (po příslušném zaokrouhlení).

Výše procentní výměry důchodu činí za každý celý rok doby pojištění získané do vzniku nároku na tento důchod 1,5 % výpočtového základu nebo 1,2 % výpočtového základu za dobu získanou z titulu výdělečné činnosti, která se kryje s účastí na důchodovém spoření.

Do doby pojištění se započítává i tzv. náhradní doba pojištění, avšak pouze v rozsahu 80 %, pokud jde o:

- dobu studia (studium probíhající po 31. prosinci 2009 se však již za náhradní dobu pojištění nepovažuje),
- dobu vedení v evidenci úřadu práce jako uchazeči o zaměstnání, jestliže náleží podpora v nezaměstnanosti nebo podpora při rekvalifikaci a v rozsahu tří let také doba, kdy uvedené dávky nenáleží s tím, že před dosažením věku 55 let, se do ní započítává v rozsahu nejvýše 1 roku,
- doby, po které jsou osoby se zdravotním postižením zařazené v teoretické a praktické přípravě pro zaměstnání nebo jinou výdělečnou činnost,
- doba výkonu civilní služby a
- doba pobírání invalidního důchodu pro invaliditu třetího stupně.

Pokud jde o dobu výkonu základní vojenské služby, dobu péče o dítě do dosažení stanoveného věku a dobu péče o osobu závislou z důvodu nepříznivého zdravotního stavu na péči jiné osoby, započítávají se plně. (Starobní důchody, 2019)

Podmínky nároku na předčasný trvale krácený starobní důchod

Výpočet důchodu je stejný jako výpočet řádného starobního důchodu. Základní výměra zůstane stejná jako u řádného důchodu, ale procentní výměra se zkrátí podle toho, o kolik dní či let odcházíme do důchodu dříve:

Pojištěnec má nárok na předčasný trvale krácený starobní důchod, jestliže

- získal potřebnou dobu pojištění a
- do dosažení důchodového věku mu chybí nejvýše
- 3 roky, pokud jeho důchodový věk je nižší než 63 let,
- 5 roků, pokud jeho důchodový věk činí alespoň 63 let a dosáhl věku alespoň 60 let.

Rovněž v případě předčasného starobního důchodu se postupně prodlužuje délka potřebné doby pojištění pro nárok na tento důchod, a to obdobně jako v případě řádného starobního důchodu (cílově po roce 2018 na 35 let – včetně náhradních dob, respektive 30 let – bez náhradních dob). Přiznání tohoto důchodu vylučuje nárok na řádný starobní důchod. (Starobní důchody, 2019)

Výše předčasného trvale kráceného starobního důchodu

Výpočet předčasného trvale kráceného starobního důchodu je stejný jako výpočet standardního starobního důchodu. Základní výměra zůstává beze změny jako u standardního důchodu, ale procentní výměra se zkrátí podle toho, o kolik dní či let odcházíme do důchodu dříve. Výše procentní výměry důchodu se stanoví tak, že tato výše se snižuje za každých i započatých 90 dnů chybějících ode dne jeho přiznání do dosažení důchodového věku o:

- 0,9 % výpočtového základu za období prvních 360 kalendářních dnů,
- 1,2 % výpočtového základu za období od 361. do 720. kalendářního dne,
- 1,5 % výpočtového základu za období od 721. dne.

Výše procentní výměry důchodu se pojištěnci, který po vzniku nároku na tento důchod vykonával do dosažení důchodového věku výdělečnou činnost, a proto nepobíral tento důchod, přepočte, a to s přihlédnutím k nově získané době pojištění. (Starobní důchody, 2019)

Zvýšení starobního důchodu

Pokud již pobíráme řádný starobní důchod, máme chuť, a zdraví nám to dovolí, můžeme si přivydělávat. Výdělečná činnost nám navíc může důchod zvýšit, i když nijak závažně. Starobní důchod nám může zvýšit zaměstnání nebo samostatná výdělečná činnost, z nichž zaměstnavatel nebo my sami odvádíme sociální pojištění. Starobní důchod nám tedy nezvýší ani Dohoda o provedení práce ani Dohoda o pracovní činnosti do 2500 Kč za měsíc. Důchod nám nezvýší ani nízké výdělky z podnikání, pokud neplatíme sociální pojištění. (Zvýšení starobního důchodu, 2019)

O zvýšení důchodu musíme požádat, nezvyšuje se automaticky. Žádost podáme na příslušné OSSZ. Zvýšený důchod nám OSSZ přepočítá i zpětně. Doplatek nám ale vyplatí maximálně 5 let zpětně od data podání žádosti. (Zvýšení starobního důchodu, 2019)

Nejllepší přitom je, když o zvýšení požádáme vždy po 360 dnech výdělečné činnosti. Do těchto 360 dnů se však nezapočítávají dny neplaceného volna, neomluvené dny,

pracovní neschopnosti nebo ošetřování člena rodiny. (Zvýšení starobního důchodu, 2019)

Zvýšení starobního důchodu není nijak závratné, bereme-li plný starobní důchod, dělá navýšení třeba jen kolem 50 Kč. Zvýšení se totiž počítá nikoliv z celého starobního důchodu, ale z výpočtového základu. Navíc se zvýší jen procentní výměra starobního důchodu, ale základní výměra se nezvyšuje. (Zvýšení starobního důchodu, 2019)

Důchod se nám zvýší o něco více, pokud jej během výdělečné činnosti pozastavíme nebo ho budeme brát jen poloviční. (Zvýšení starobního důchodu, 2019)

Bereme-li plný starobní důchod.

Jestliže si necháme vyplácet celý starobní důchod, může se nám výpočtový základ navýšit jen o 0,4 % za každých 360 kalendářních dnů výdělečné činnosti. O zvýšení můžeme požádat už po odpracování 360 dní. (Zvýšení starobního důchodu, 2019)

Bereme-li poloviční starobní důchod

Jestliže bereme poloviční starobní důchod (polovinu základní výměry a polovinu procentní výměry), může se nám výpočtový základ zvýšit o 1,5 % za každých 180 kalendářních dnů výdělečné činnosti. O zvýšení můžeme požádat po odpracování 2 let. (Zvýšení starobního důchodu, 2019)

Když starobní důchod zastavíme

Pokud jsme výplatu starobního důchodu pozastavili z důvodu výkonu výdělečné činnosti, výpočtový základ důchodu se nám může zvýšit o 1,5 % za každých 90 kalendářních dnů výkonu výdělečné činnosti. O zvýšení důchodu můžeme požádat po dvou letech. (Zvýšení starobního důchodu, 2019)

Když práci přerušíme

Jestliže přerušíme výdělečnou činnost a nestačíme získat 360 kalendářních dnů, není takové období „ztraceno“. Pokud začneme opět pracovat nebo podnikat, tyto odpracované dny se nám načítají až k součtu 360 dnů. Počet přerušení výdělečné činnosti ani doba trvání přerušení není omezena. (Zvýšení starobního důchodu, 2019)

Předdůchod

Předdůchod je zákonná možnost čerpání pravidelné dávky z doplňkového penzijního spoření (DPS). Předdůchod umožňuje účastníkům DPS odejít do penze dříve a za výhodnějších podmínek, než poskytuje předčasný starobní důchod od státu. (Předdůchody, 2019)

Jedná se o pravidelnou dávku vyplácenou účastníkovi z jeho naspořených prostředků u penzijní společnosti, a to až 5 let před dosažením důchodového věku (u stanovení věku žen se postupuje jako u mužů stejného data narození. (Předdůchody, 20196)

Význam předdůchodu

Umožňuje čerpání vlastních prostředků, zejména v případě ztráty zaměstnání, nebo nemožnosti pracovat (např. ze zdravotních důvodů) již v době před nárokem na starobní důchod. (Předdůchody, 2019)

Hlavní výhody předdůchodu

Tato forma je výhodnější než předčasný státní důchod, doba pobírání předdůchodu je vyloučenou dobou, tzn. nesnižuje osobní vyměřovací základ pro výpočet starobního důchodu. Pojistné na zdravotní pojištění hradí za účastníka v průběhu pobírání předdůchodu stát. V době pobírání předdůchodu je možné pracovat, pobírat podporu v nezaměstnanosti či nemocenské dávky. Před žádostí o starobní důchod má účastník možnost nechat si vypočítat starobní důchod se započtením příjmu z pracovní činnosti v době pobírání předdůchodu, nebo bez jejich započtení, následně se rozhodne pro výhodnější variantu.

Před žádostí o předdůchod je možné vložit na účet DPS mimořádný vklad, pokud celková částka na účtu DPS nedosahuje potřebné výše, aby mohl být předdůchod vyplácen po požadované době. V případě přiznání předdůchodu penzijní společnost informuje zdravotní pojišťovnu účastníka a ČSSZ o vzniku a následném zániku předdůchodu. (Předdůchody, 2019)

Tabulka č. 2: Přibližný stav na účtu pro výplatu předdůchodu

Platné pro rok 2019	Minimální suma naspořených prostředků na dobu výplaty předdůchodu			
Minimální měsíční čistá dávka předdůchodu	2 roky	3 roky	4 roky	5let
9 367 Kč ¹⁾	224 820 Kč	337 230 Kč	449 640č	562 050 Kč
9 800Kč ²⁾	235 200 Kč	352 800 Kč	470 400 Kč	588 000 Kč

- 1) měsíční výše stanovená sdělením MPSV 311/2018 ze dne 12.12.2018-30% průměrné mzdy.
- 2) doporučená hrubá výše předdůchodu před odečtením daně z výnosu včetně rezervy pro kolísání hodnot penzijních jednotek. (Předdůchody, 2019)

Invalidní důchod

Mnoho lidí se domnívá, že pokud jsou nemocni nebo mají závažné zdravotní omezení, mají nárok na výplatu plně nebo částečně invalidního důchodu. Neví, že i k výplatě invalidního důchodu musí ze zákona splnit dvě základní podmínky. (Invalidní důchod, 2019)

Kdy máme nárok na invalidní důchod

Zdravotní stav, je jednou ze dvou podmínek pro to, aby nám byl přiznán invalidní důchod. Druhou podmínkou je trvání doby důchodového pojištění, která musí být úměrná našemu věku. Doba pojištění se nevyžaduje jen u invalidního důchodu z titulu pracovního úrazu nebo nemoci z povolání. (Invalidní důchod, 2019).

Invalidní důchod na žádost

Invalidní důchod je dávka, o jejímž přiznání a výši rozhodne Česká správa sociálního zabezpečení na základě naší žádosti. Náš zdravotní stav posoudí lékaři Lékařské posudkové služby ČSSZ. Posudkový lékař při stanovení invalidity určí také vymezení pracovního úrazu a nemoci z povolání. (Zákon 155/1995 Sb.)

Invalidita je ztráta nebo snížení pracovní schopnosti. Vzniká obvykle důsledkem vážné nemoci nebo úrazu. Podle stupně pracovního omezení se invalidita dělí na tři stupně.

Invalidita třetího stupně se nás týká, pokud máme pokles pracovní schopnosti nejméně o 70 %.

Invalidita druhého stupně se nás týká, pokud máme pokles pracovní schopnosti nejméně o 50 %.

Invalidita prvního stupně, pokud máme pokles pracovní schopnosti nejméně o 35 %.

Zda náš zdravotní stav odpovídá některému stupni invalidity, posuzuje lékař referátu lékařské posudkové služby pověřený posuzováním zdravotního stavu pro příslušnou správu sociálního zabezpečení. Eventuální přezkum provádí Posudková komise Ministerstva práce a sociálních věcí.

O tom, zda jsme či nejsme invalidní, se správní rozhodnutí nevydává. Správní řízení rozhoduje o našem nároku na invalidní důchod - správní orgán musí odkázat také na posudek o zdravotním stavu.

Správní rozhodnutí orgánu sociálního zabezpečení o invalidním důchodu uvádí:

- stupeň invalidity,
- den vzniku invalidity nebo den, od něhož došlo ke změně stupně invalidity,
- procentní míru poklesu pracovní schopnosti, u poklesu aspoň 70 % také údaj o tom, zda jsme schopni výdělečné činnosti za zcela mimořádných podmínek,
- orgán, který posoudil náš zdravotní stav a pracovní schopnost a datum posouzení,
- u pracovního úrazu či nemoci z povolání také to, že invalidita vznikla následkem pracovního úrazu či nemoci z povolání. (Stupně invalidity, 2019)

Plně invalidní je občan, jestliže z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu poklesla jeho schopnost soustavné výdělečné činnosti nejméně o 66 %.

Částečně invalidní je občan, jestliže z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu poklesla jeho schopnost soustavné výdělečné činnosti nejméně o 33 %. (Kdo má nárok na invalidní důchod, 2019)

Invalidní důchod z důvodu pracovního úrazu

Na invalidní důchod z důvodu pracovního úrazu nemusíme mít potřebnou dobu pojištění. Máme na něj nárok, pokud jsme se následkem pracovního úrazu stali invalidní. (Zákon č. 155/1995 Sb.)

Invalidita před dosažením plnoletosti

Pokud nám vznikla plná invalidita před dosažením stáří 18 let, může nám být přiznán zvláštní druh invalidity - invalidita z mládí. V tomto případě nemusíme mít žádnou dobu pojištění. (Zákon č. 155/1995 Sb.)

Zánik invalidního důchodu

Invalidní důchod nemusí být trvalý, závisí na vývoji našeho zdravotního stavu. Posudkový lékař OSSZ při stanovení invalidity určí také kontrolní lékařské prohlídky, které se provádí většinou jednou za 1 – 3 roky podle závažnosti našeho zdravotního stavu. Může tak dojít ke změně invalidity na nižší nebo vyšší stupeň, nebo může být zjištěno, že pokles pracovní schopnosti již neodpovídá invaliditě a invalidní důchod nám může být odebrán. Nárok na invalidní důchod nám zanikne dosažením 65 let. Invalidní důchod se nám přemění na starobní důchod. (Invalidní důchod, 2019)

Zaměstnání v invalidním důchodu

Pokud pobíráme invalidní důchod s invaliditou prvního nebo druhého stupně, je nutno v rámci možností pracovat, protože doba pobírání invalidního důchodu se nám nepočítá do doby pojištění pro nárok na řádný starobní důchod. Výše výdělku není nijak omezena, musíme ale dbát omezení, která vyplývají z naší snížené pracovní schopnosti. Pokud se nám nepodaří získat práci adekvátní našemu zdravotnímu stavu, je nutné se zaevidovat na Úřadu práce - doba evidence u Úřadu práce je náhradní dobou pojištění a v zákonem stanoveném rozsahu se počítá na starobní důchod. Jinak nám nezbývá než si důchodové pojištění platit dobrovolně sami. Pokud máme invaliditu třetího stupně, můžeme si také vydělávat (žádná zákonná překážka neexistuje), musíme však dbát svého omezení. Doba pobírání invalidního důchodu třetího stupně se nám však v každém případě počítá do doby pojištění, i když pouze částečně. Zákon neobsahuje žádné omezení, v možnostech výkonu zaměstnání nebo jiné výdělečné činnosti jsme omezeni pouze svým nepříznivým zdravotním stavem. Abychom neohrozili pobírání svého invalidního důchodu, rozsah našeho pracovního zatížení by měl odpovídat naší snížené pracovní schopnosti o 70, 50 či 35 %, podle toho, jaký stupeň invalidity máme. Například při poklesu pracovní schopnosti o 70 % asi nemůžeme pracovat na plný úvazek. To bychom mohli při příštím přezkumu o invalidní důchod i přijít nebo bychom mohli být přeřazeni do lehčího stupně invalidity. Také by se mohlo stát, že bychom důchod museli zpětně vrátet. (Invalidní důchod, 2019)

Vdovský, vdovecký a sirotčí důchod

Občané, kterých se tyto dávky týkají, se velmi často dostávají do svízelných životních situací. Jednak musí čelit hlubokému zármutku ze ztráty blízké osoby a také existenčním problémům. Ženy, které ovdověly, zvláště mladé ženy, které se musí starat o sirotky to nemají jednoduché. Spousta manželských párů má společný účet, a pokud jeden z manželů náhle zemře, bývá tento účet pozastaven do doby vyřízení dědického řízení. Toto řízení vyžaduje určitou dobu trvání a vdova nebo vdovec se dostává do finančních problémů. Dost na tom, že musí vyřizovat pozůstalostní záležitosti, ale musí také absolvovat proces uplatnění žádosti o vdovský, vdovecký, nebo sirotčí důchod. Mnozí z žadatelů o tyto dávky nevědí jak uplatnit svůj nárok, kam se obrátit a co je zapotřebí předložit za doklady. (D. Pundová, Bakalářská práce „Důchodová reforma v ČR“, 2009, s. 1-2)

Nárok na vdovský a vdovecký důchod

Při úmrtí manžela nebo manželky vznikne nárok na vdovský nebo vdovecký důchod.

Nárok vznikne pokud:

- zemřelý/á pobíral/a starobní důchod
- zemřelý/á pobíral/a invalidní důchod
- ke dni smrti splnil/a podmínky starobního nebo invalidního důchodu
- zemřel/a následkem pracovního úrazu

Vdovský nebo vdovecký důchod náleží jeden rok od smrti manžela/ky.

Po uplynutí jednoho roku má vdova nebo vdovec nárok na vdovský nebo vdovecký důchod trvalý jestliže:

- pečuje o nezaopatřené dítě
- pečuje o dítě ve II., III., nebo IV. stupni závislosti
- pečuje o svého nebo rodiče zemřelého manžela/ky, který s ním žije ve společné domácnosti
- je invalidní ve III. stupni invalidity
- dosáhl/a věku o 4 roky nižšího než činí důchodový věk pro osoby stejného data narození, nebo důchodového věku, je-li důchodový věk nižší. (Zákon č. 155/1995 Sb.)

Výše vdovského nebo vdoveckého důchodu

Vdovský nebo vdovecký důchod je nižší než jaký by pobíral zemřelý partner. Základní výměra je stejná jako u ostatních druhů důchodů, ale procentní výměra pozůstalostního důchodu je poloviční. (Vdovský důchod-nárok, 2019)

Souběh důchodů

Pokud v době, kdy ovdovíme, pobíráme vlastní starobní nebo invalidní důchod, dojde k souběhu důchodů a náleží nám v plné výši vyšší důchod. Z nižšího důchodu nám zároveň náleží polovina procentní výměry. (Vdovský důchod-nárok, 2019)

Konec nároku na vdovský nebo vdovecký důchod

Nárok na důchod zanikne, jestliže znovu uzavřeme sňatek a to dnem uzavření nového manželství. Tuto skutečnost jsme povinni do 8 dnů nahlásit na ČSSZ. V případě neoznámení se vystavujeme nebezpečí spáchání podvodu a neoprávněného čerpání dávky. Pokud po uzavření nového sňatku znovu ovdovíme, může nám vzniknout nový nárok na vdovský důchod po druhém manželovi. (Vdovský důchod-nárok, 2019)

Sirotčí důchod

Na sirotčí důchod má nárok nezaopatřené dítě, kterému zemřel rodič, osvojitel nebo člověk, který převzal dítě do péče nahrazující péči rodičů na základě rozhodnutí soudu. Pokud tato osoba splňovala podmínky pro nárok na starobní nebo invalidní důchod anebo zemřela následkem pracovního úrazu. (Zákon 155/1995 Sb.)

Žádost o sirotčí důchod

Při žádosti o sirotčí důchod je potřeba předložit tyto doklady:

- občanský průkaz (cizinec pas či povolení k pobytu)
- úmrtní list zesnulého
- rodné listy dětí

Pokud osoba, po které žádáme o sirotčí důchod, dosud nepobírala vlastní důchod, předložíme veškeré doklady týkající se zesnulého, které se předkládají k žádosti o starobní důchod. (Sirotčí důchod-nárok, 2019)

Vdovský, vdovecký ani sirotčí důchod nedostaneme automaticky, o důchod musíme požádat. Pokud požádáme později, než nám vznikl na důchod nárok, nevadí, nárok se nepromlčuje. (Sirotčí důchod-nárok, 2019)

2.2 Doplnkové penzijní spoření

Doplňkové penzijní spoření (DPS) je ideální nástroj, jak finanční propad spojený s odchodem do důchodu co nejvíce zmírnit. Je určeno všem občanům bez ohledu na věk, založit jej tedy mohou i rodiče svým nezletilým dětem. (Doplňkové penzijní spoření, 2019)

Transformovaný fond vznikl z penzijního fondu, který fungoval od roku 1994 do konce roku 2012 (jednalo se o tzv. penzijní připojištění se státním příspěvkem). Transformovaný fond zachovává většinu podmínek, za kterých byla sjednána původní smlouva o penzijním připojištění – především zachovává garanci návratnosti vložených prostředků, nárok na státní příspěvek (mění se však podmínky pro nárok a výše státních příspěvků), možnost příspěvků zaměstnavatele a daňové výhody (posunula se hranice pro maximální daňový odpočet), dále zachovává výsluhovou penzi (část finančních prostředků je možné čerpat po 15 letech), pozůstalostní penzi a možnost čerpání prostředků jednorázovým vyrovnáním. (I., II. a III. pilíř důchodového systému, 2019)

Podmínky penzijního připojištění v rámci transformovaného fondu zůstávají neměnné, avšak od ledna 2013 není možné do těchto fondů vstupovat a uzavírat nové smlouvy.

V roce 2013 bylo v rámci penzijní reformy založeno doplňkové penzijní spoření, které je tvořeno účastnickými fondy.

Tabulka č. 3: Struktura důchodového systému v ČR

I. PILÍŘ	III. PILÍŘ	
Povinný průběžný systém	Dobrovolné spoření s podporou státu	
Státní systém	Penzijní společnost	
<i>Sociální pojištění</i>	<i>Transformovaný fond</i>	<i>Účastnické fondy</i>
Zaměstnanec - 6,5 % hrubé mzdy	Příspěvky lze vybrat v 60 letech	Příspěvek lze vybrat ve věku odchodu do důchodu
Zaměstnavatel - 21,5 % hrubé mzdy	Státní příspěvek, příspěvek zaměstnavatele, daňové výhody	Státní příspěvek, příspěvek zaměstnavatele, daňové výhody
OSVČ-28 % z ročního vyměřovacího základu	Jednorázový výběr prostředků nebo doživotní renta	Jednorázový výběr prostředků, renta na dobu určitou, předdůchod
	Strategie: konzervativní	Strategie: konzervativní až dynamická

Zdroj: (I., II. a III. pilíř důchodového systému, 2019)

Účastnické fondy (DPS)

S penzijním připojištěním, se nemůžete dostat do minusu, protože je to z pozice státu zakázáno. Nicméně i zde platí obecné pravidlo, že čím menší riziko, tím menší výdělek. Proto si jako účastník penzijního připojištění moc nevyděláte. Kdo má doplňkové penzijní spoření, tedy nové „penzijko“, může vydělat víc, ale také se může dostat i do minusu. (Jak si vede doplňkové penzijní spoření, 2019)

DPS je modifikací původního penzijního připojištění se státním příspěvkem, označovaného také jako třetí pilíř penzijního systému. Tento způsob spoření podporuje stát formou příspěvků a daňových úlev. Cílem DPS je získat další zdroj příjmů v důchodovém věku vedle státního důchodu.

Výhody spoření v DPS:

- státní příspěvek až 2 760 Kč ročně
- daňové úlevy – daňový odpočet až 24 000 Kč/rok, úspora na dani z příjmů až 3 600 Kč/rok
- příspěvky zaměstnavatele
- možnost čerpat předdůchod již 5 let před dovršením státem určeného důchodového věku
- v případě úmrtí účastníka peníze získají určené osoby nebo dědicové
- možnost jednorázového výběru naspořených prostředků, nebo výplaty formou penze
- možnost volby z různých investičních strategií.

(Doplňkové penzijní spoření, 2019)

Kromě penzijních fondů a DPS lidé pro tvorbu úspor na stáří volí také stavební spoření nebo životní pojištění. Uložení peněz na běžných, spořicích nebo termínovaných účtech dnes však vzhledem k nízkým úrokovým sazbám není příliš výhodné. (Jak si vede doplňkové penzijní spoření, 2019)

SHRNUTÍ

V této kapitole jsme si přiblížili důchodový systém v ČR. Snažili jsme se v jednotlivých odstavcích stručně popsat jednotlivé pilíře důchodového systému, podmínky žádosti a nároku o starobní, nebo jiný důchod. Na straně 25 je pro orientaci uvedena tabulka důchodového věku odchodu do starobního důchodu, kde pro starší ročníky žen jsou ještě zohledněny vychovávané děti. Dále jsme se blíže zaměřili na dřívější možnosti

odchodu do starobního důchodu, jako je předčasný důchod a předdůchod. Stručně jsou zde také uvedeny důchody invalidní, vdovský a vdovecký a v neposlední řadě také sirotčí důchod. Samostatnou podkapitolou je doplňkové penzijní spoření, které popisuje jednotlivé pilíře důchodového systému ČR, porovnává transformovaný fond s účastnickými fondy a popisuje možnost využití účastnických fondů na financování předdůchodu. Aby bylo možné využít těchto fondů na předdůchod, je třeba si naspořit určitý finanční obnos a tak je důležité začít se spořením včas.

Následující kapitola nám přiblíží osobu v produktivním věku z pohledu jednotlivých etap vývoje.

3 OSOBA V PRODUKTIVNÍM VĚKU

Životní čas člověka je určitým způsobem rozdělen do jednotlivých etap. My se v poslední kapitole teoretické části naší bakalářské práce zaměříme na životní etapu v rozmezí 25 - 65 let člověka tzv. produktivnímu věku.

Rozdělení dospělého věku do etap, které se překrývají a nastupují individuálně u jednotlivých lidí je proto potřebné. Budeme se zabývat produktivním věkem dospělosti, který dělíme na časnou, střední a pozdní dospělost. (Langmeier, Krejčířová, 1998)

3.1 Období časně dospělosti

Langmeier a Krejčířová popisují období 20 - 35 let lidského života jako období časně dospělosti, kdy si mladý člověk teprve začíná ověřovat své schopnosti a znalosti v prvním zaměstnání. Často kombinuje zaměstnání s doplňkovým studiem, které mu umožní v budoucnu získat lepší práci a finanční zajištění. V prvních letech zaměstnání bývají mladí lidé svou prací méně zaujati, často mění zaměstnání, celkově bývají se svou prací méně spokojeni. Důležitá bývá pro ně samotná zajímavost práce, kterou vykonávají. (Langmeier, Krejčířová, 2006)

Haškovcová uvádí, že být v dnešní době dospělý znamená být Někdo, nebo lépe Něčím. Příprava na budoucí profesi je dlouhá, a co se týká délky času na profesní přípravu nemá v dějinách obdoby. Je však „zrychlená“ a to v tom smyslu, že „předbíhá“ osobnostní zrání. Dospělí v tom smyslu, že si může dělat „co chce“, je již v osmnácti letech, ale často ještě není všestranně dospělí, ani „profesně hotový“. Prakticky do třicátého roku prožívá člověk období osobního zrání. Je to velmi důležité období, v němž převážnou část věcí dělá doslova poprvé. Poprvé je zaměstnaný, případně poprvé vstupuje do manželství, poprvé se stává rodičem. (Haškovcová, 2010)

Specifický vliv na život člověka má vykonávání pracovní činnosti. Větší část dne tráví dospělý člověk prací. Práce tvoří pevnou časovou strukturu dne a také života. Pracovní postavení stanoví i sociální hodnotu, neboli prestiž, která člověku náleží i ve společnosti. Odměna za vykonanou práci umožňuje uspokojování materiálních potřeb a také tvorbu finanční rezervy. Význam a nutnost práce se projevuje i na problémech a krizích, souvisejících s nezaměstnaností.

Pokud někdo ztratí zaměstnání, je to vedle finanční ztráty také závažný psychický problém. Negativní faktory spojené z nezaměstnaností jsou:

- omezené finanční prostředky
- ztráta životní perspektivy
- sociální izolace a osamocení
- ztráta kontaktů (kolegové na pracovišti)
- ztráta pocitu vlastní důležitosti, atd.

Zvláště u mladých představuje nezaměstnanost závažný problém v případě, když pochází ze sociálně slabého prostředí a jejich vzdělanostní předpoklady jsou omezené. Po zdravotní stránce může nezaměstnanost vyústit do různých stresových efektů a z dlouhodobého hlediska až do psychických problémů. Rovněž život rodiny může být vystaven zvláštnímu napětí a mnohdy, pokud byl již před nezaměstnaností nestabilní, dokonce ohrožen. (Fürst, 1997)

Farková (2008) v případě žen uvádí, že jejich orientace na profesi je jiná než u mužů. Hlavní odlišností je zaměření na mateřství, péče o děti a orientace na rodinu. Zaměstnavatelé právě v očekávání této tendence spatřují handicap a ženy jsou diskriminovány při profesních výběrech. Pro ženu to má za následek, že buď potlačí na delší čas svůj přirozený vývoj, nebo rezignuje na profesi a spokojí se s méně ohodnocenou a z pozice sociálního statusu méně oceňovanou činností. (Farková, 2008)

Šťastné manželství a spokojený rodinný život jsou základem osobního štěstí, a přispívají k spokojené přítomnosti a budoucnosti. Mnohdy však naděje vkládané do manželství selhávají, a to až překvapivě často, hned v prvních letech po uzavření manželství. Přitom spokojené manželství je základem spokojené rodinné situace a nejdůležitějším předpokladem dobré výchovy dětí. Narozením dětí se z manželství stává rodina. Děti vnáší do života manželů zcela nový rozměr, nové povinnosti a zodpovědnost. Děti vyžadují úplnou změnu denního rozvrhu rodičů, nedovolují už tak volné sledování vlastních zájmů a nutně vyvolávají mnoho starostí, obav a konfliktů. (Langmeier, Krejčířová, 2006)

3.2 Období střední dospělosti

Staré přísloví říká „Postav dům, zasad' strom, zplod' syna“, toto se právě v těchto letech, 36 - 50 děje. Lidé žijí vysokým tempem, procházka v parku, nebo návštěva výstavy či

divadla se zdá být ztrátou času, který by se dal využít „smysluplněji“. Pak ale přichází zlom. Čtyřicítka „na krku“. (Haškovcová, 2010)

Lidé kolem 40. roku bývají s prací obecně spokojeni, jednak pro to, že už mají nějakou praxi, své práci již rozumí a také už získali vyšší postavení a s tím i spojené vyšší finanční ohodnocení. (Langmeier, Krejčířová, 2006)

Různí lidé zvládají různě přechod z první poloviny života do druhé. Jedni projdou tímto obdobím bez většího povšimnutí, ale pro druhé může být toto období obtížné. Najednou pocítují neklid, někdy i deprese. Na mysl jim přijde ono okřídlené „mládí je v tahu a do penze daleko“. Mnoho lidí v tomto věku přehodnocuje svůj život, mění své priority a prochází životní, partnerskou, nebo profesní změnou. Přesná doba těchto proměn je u každého individuální. U někoho může být tato přeměna uspíšena závažnou životní událostí např. rozvodem, úmrtím blízké osoby, nemocí či ztrátou zaměstnání. (Čakrt, 2010)

Čtyřicátník už ví, jak dokáže „čas letět“, pomalu si začíná připouštět, že nemůže uskutečnit všechno, co si naplánoval. Podobné myšlenky „leží v hlavě“ a to i přesto, že lidé kolem čtyřicítky jsou tahouny průmyslu a ekonomickými tahouny celé společnosti. Mají všechno, jsou dospělí, nikdo jim nemluví do života, jsou na místech, na kterých si přáli být, mají rodinné zázemí. A právě proto se začínají bát. Velmi dobře si uvědomují, že mohou lehce o všechno přijít. Najednou se množí zprávy: spolužák zemřel na infarkt, kamarádka postihla vážná nemoc. Po denním kolotoči se hlásí první příznaky únavy. Děti pomalu dospívají a začínají se osamostatňovat. Už to nejsou malé děti, jaké bychom je chtěli mít. Touží po samostatnosti, tak jako jsme kdysi toužili my. Jsou to naše děti, které nás zařazují mezi střední generaci a mezi ty kteří stárnou. (Haškovcová, 2010)

Langmeier věk mezi 40. - 45. rokem uvádí jako věk krize středního věku. Nástup krize ovlivňuje celá řada faktorů, a nejde jen o vyšší věk. Najednou zjistíte, že nemáte dostatek energie, dosavadní aktivity vás začnou nudit, zatoužíte po dobrodružství a mysl vám zaplaví pocit, že jste si nesplnili své sny. Děti opustí domov, rodiče zůstávají sami a stávají se znovu především partnery. Najednou není kam se hnát a člověk má tendenci přemýšlet o tom, čeho dosáhl, co se mu povedlo a kde se naopak od svých snů odklonil. Odchod dětí z rodiny pro rodiče znamená signál vlastního stárnutí, ztrátu jistot a pocitu vlastní potřebnosti. Svým způsobem se na něj ale rodiče mohou také těšit jako na dobu,

kdy budou mít více času pro sebe. V každém případě se jedná o fázi vývoje rodiny, která zákonitě dříve nebo později nastane. (Langmeier, Krejčířová, 2006)

3.3 Období pozdní dospělosti

Období pozdní dospělosti 51 - 65 let, je také nazýváno „zlaté období“, kdy po odchodu dětí z domova mají lidé více volného času a méně starostí. Mohou se tak plně věnovat svým koníčkům a zálibám, na které dosud neměli dostatek času. Na druhou stranu se očekávaný dostatek času nemusí dostavit. Pokud mají vlastní rodiče, kteří se nyní dožívají vysokého věku a jsou závislí na jejich péči. Dostávají se tak do situace, kdy pomáhají svým dětem v přechodu do samostatného života a současně pečují o přestárle rodiče. V zaměstnání je část lidí na vrcholu své kariéry, mají velký vliv a respekt druhých a z práce prožívají radost. Druhá část lidí vnímá práci jako rutinu, kterou zvládají bez vynaložení velké námahy. Velká část lidí v tomto období mění zaměstnání, přehodnocuje cíle a možnosti. Ženám odchod dětí z rodiny umožňuje převzít náročnější místo. Úspěšná změna kariéry může přispět k osobnostnímu růstu a podpoře sebehodnocení. (Langmeier, Krejčířová, 2006)

Dokud je člověk v pracovním procesu, má také jistou sociální roli a také má pořád cíl. Kolem padesátky doléhá stereotyp a únava. Odborníci mluví o této části jako o „poledni života“. Pomalu se začínáme těšit na perspektivu „věčné dovolené“. Starobní důchod si začínáme malovat v růžových barvách. Na penzi se začínáme těšit, nebudeme muset ráno vstávat, poslouchat šéfy, budeme moci dělat, co chceme a kdy chceme. (Haškovcová, 2010)

Další z rolí pozdní dospělosti je role prarodiče. V současné době je tato role komplikovanější, než tomu bylo dříve. Většina žen a mužů, kteří se dnes stávají prarodiči malých dětí, ještě sama pracuje a tak mohou přebírat péči o vnoučata jen příležitostně. Pro některé rodiče je i tato pomoc neocenitelná, protože se tak mohou věnovat zaměstnání, nebo jiným aktivitám. (Langmeier, Krejčířová, 2006)

Pro většinu lidí v pozdním dospělém věku vlastně nikdy nenastane opravdová děsivá situace „zavírajících se dveří“ v jejich osobním životě, ani neprožívají hrůzu „prázdného hnízda“, které by toto období nutně poznamenávalo vážnou krizovostí. Spíše musíme zdůrazňovat, že je to životní období jako každé jiné – se svými problémy i se stále otevřenými a novými možnostmi osobního rozvoje. Zda bude prožito šťastně

nebo ne, závisí více na individuálních vlastnostech osobnosti každého člověka než na chronologickém věku či na případných fyzických změnách. (Langmeier, Krejčířová, 1998, s. 183)

SHRNUTÍ

Tato kapitola rozděluje produktivní věk a osobu v něm na tři období dospělosti. Jednotlivé období jsou specifikovány věkem a také vývojem osobnosti. Je zde popisováno získávání profesních znalostí a dovedností osob v období časně dospělosti a jejich osobní zrání. Vstup do manželství a zakládání rodiny, ale také vliv nezaměstnanosti na jedince a rodinu. Střední dospělost je specifikována vysokým tempem, jak osobním tak i pracovním. Člověk v tomto období má už většinou ujasněnu profesi a také v ní bývá ukotven. Potomci pomalu dospívají a tak se jedinec zamýšlí nad tím, co dokázal a co ho ještě čeká. Pozdní dospělost začíná zlomovým 50. rokem života, kdy většina lidí bilancuje a začíná přemýšlet co se zbývajícím časem. Přichází nová role prarodiče, která přináší velkou radost a uspokojení. Pomalu se dostavuje také únava a někdy i zdravotní problémy, které už nelze bagatelizovat a ignorovat. Ke konci pozdní dospělosti většina jedinců odchází do starobního důchodu.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ

Jako téma bakalářské práce jsme zvolili kvantitativní způsob šetření. Zvolili jsme dotazník s uzavřenými, otevřenými a polootevřenými položkami.

Vymezení výzkumného problému.

Výzkum jsme zahájili stanovením výzkumného problému. Úkolem bylo zjistit, jak se obyvatelé v produktivním věku připravují finančně na stáří a kde získávají informace o možnostech spoření na starobní důchod. Dále jsme se snažili zjistit, jestli jsou občané v produktivním věku dostatečně informováni o možnostech dřívějšího odchodu do starobního důchodu.

4.1 Hlavní výzkumný cíl.

Hlavní cíl

Zjistit finanční připravenost občanů v produktivním věku na stáří.

Dílčí cíle

Zjistit povědomost občanů v produktivním věku o podmínkách odchodu do starobního důchodu.

Zjistit informovanost občanů v produktivním věku o možnostech dřívějšího odchodu do starobního důchodu.

Zjistit zda má životní úroveň občanů v produktivním věku vliv na finanční přípravu na stáří.

4.2 Hlavní výzkumné otázky

Hlavní výzkumná otázka

Jaká je finanční připravenost občanů v produktivním věku na stáří?

Dílčí výzkumné otázky

Jaká je povědomost občanů v produktivním věku o podmínkách odchodu do starobního důchodu?

Jaká je informovanost občanů na možnosti dřívějšího odchodu do starobního důchodu?

Jaký vliv má životní úroveň občanů v produktivním věku na finanční přípravu na stáří?

4.3 Výzkumný soubor

Jako respondenty výzkumu jsme oslovili občany v produktivním věku ve věkovém rozpětí 30 - 60let. Ke sběru dat jsme využili internetový portál SURVIO. Na dotazník zareagovalo během jednoho měsíce 376 respondentů, ale jen 208 respondentů dotazník vyplnilo a s jejich odpověďmi bylo možné dál pracovat. Dotazník měl 30 položek, jejichž pomocí jsme zjistili, že dotazníkového šetření se zúčastnilo 157 žen a 51 mužů. Nejvíce se o položky ohledně finanční připravenosti obyvatel na stáří zajímali respondenti ve věkové kategorii 30 -35 let se středoškolským vzděláním, žijící v manželství s průměrným měsíčním příjmem 16 - 25 000,-Kč.

4.4 Výzkumná metoda

Vzhledem k charakteru výzkumného problému byl zvolen kvantitativní výzkum a metoda dotazníkového šetření. S pomocí internetového portálu SURVIO bylo možné obsáhnout velké rozpětí respondentů, které bylo pro tento výzkum potřebné. Dotazník je sestaven z 30 položek, které jsou otevřené, polootevřené i uzavřené. Položky jsme se snažili sestavit tak, aby byli pro respondenty srozumitelné a jednoduché. Součástí dotazníku jsou pokyny k jeho vyplnění. Respondenti byli ujištěni o anonymitě dotazníku. Dotazník je rozdělen do 4 sekvencí podle druhu dotazů. První část dotazníku (1-6) byly položky ke zjištění pohlaví, věku, vzdělání, rodinného stavu, pracovního zařazení a výše příjmu. Druhá část (7-13) slouží ke zjištění ochoty respondentů si spořit a povědomosti o možnostech spoření na důchod. Třetí částí (14-25) jsme se snažili zjistit povědomost občanů o důchodovém systému v ČR. A v poslední čtvrté části (26-30) jsme se ptali respondentů na jejich názor a řešení našeho důchodového systému a také na alternativu využití zařízení pro seniory.

4.5 Metoda zpracování dat

Odpovědi byly zpracovány metodou deskriptivní statistiky pomocí tabulek a grafů. Deskriptivní statistika popisuje a technicky zpracovává získaná data. Data se třídí a cílem třídění je uspořádat a zpřehlednit velký soubor dat. Data se dále prezentují pomocí tabulek a grafů, cílem prezentace je znázornit rozložení četností sledovaných znaků. Jinými slovy deskriptivní statistika je disciplína kvantitativně popisující hlavní vlastnosti sbírky dat, např. výsledků měření. Popisná (též deskriptivní) statistika se

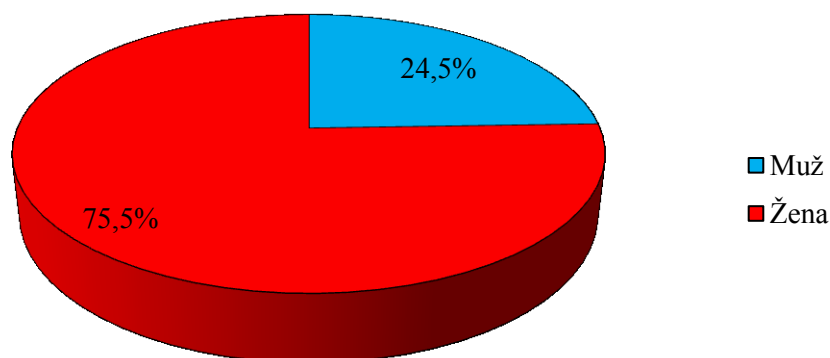
snaží několika čísly a znaky stručně vystihnout podstatné informace o daných datech.
(Chráška, 2007)

5 ANALÝZA DAT

Otázka č. 1: Pohlaví

Pohlaví	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ženy	157	75,50 %
Muži	51	24,50 %
Celkem	208	100,00 %

Tabulka 4 – Pohlaví respondentů

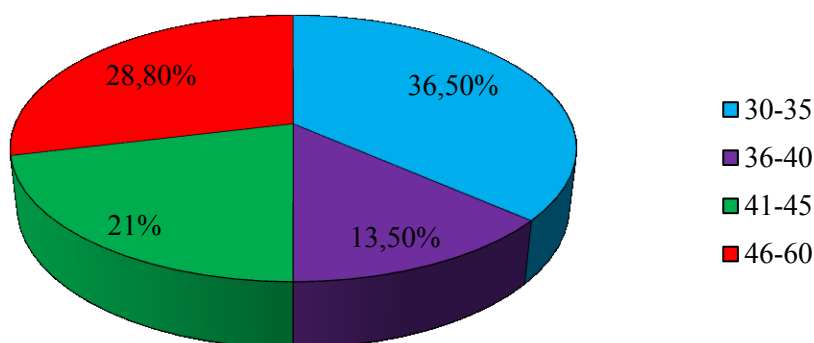
Graf 2 – Pohlaví respondentů

Výzkumného šetření se zúčastnilo celkem 208 respondentů, z toho 75,5 % žen a 24,5 % mužů.

Otázka č. 2: Věk

Věk	Absolutní četnost	Relativní četnost
30-35	76	36,50%
36-40	28	13,50%
41-45	44	21,00%
46-60	60	28,80%
Celkem	208	100,00%

Tabulka 5 - Věk respondentů

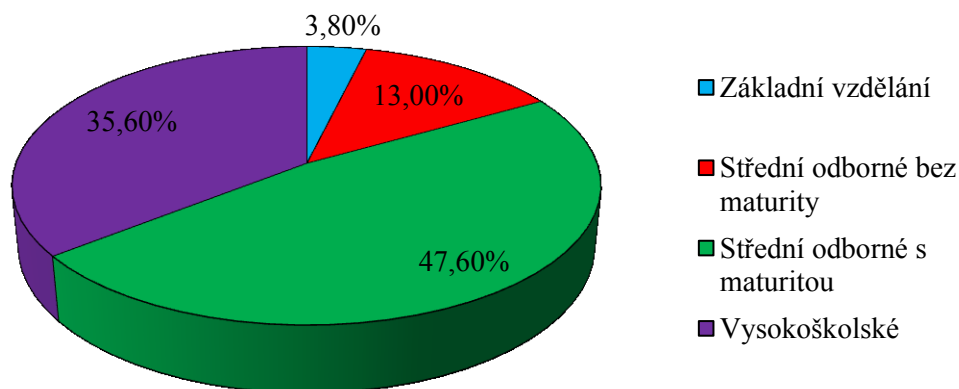
Graf 3 – Věk respondentů

Ve druhé položce dotazníku jsem se tázala na věk respondentů. Dotazníkového šetření se zúčastnilo 36,50 % respondentů ve věku mezi 30 až 35 lety, 13,50 % respondentů mezi 36 až 40 lety, 21,00 % respondentů mezi 41 až 45 lety a 28,80 % respondentů mezi 46 až 60 lety.

Otázka č. 3: Nejvyšší dosažené vzdělání

Vzdělání	Absolutní četnost	Relativní četnost
Základní vzdělání	8	3,80 %
Střední odborné bez maturity	27	13,00 %
Střední odborné s maturitou	99	47,60 %
Vysokoškolské	74	35,60 %
Celkem	208	100,00 %

Tabulka 6 - Dosažené vzdělání

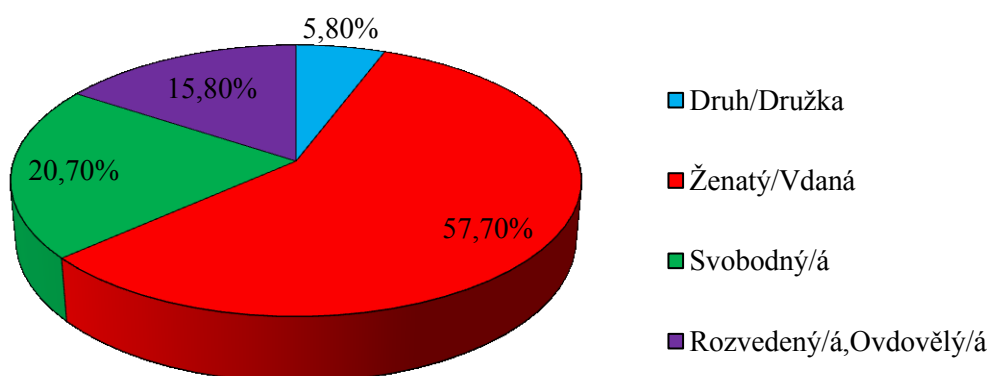
Graf 4 – Dosažené vzdělání

Položkou č. 3 jsem se dozvěděla, jakého nejvyššího vzdělání dosáhli oslovení respondenti. Základní vzdělání má 3,80 % respondentů, střední odborné bez maturity má 13% respondentů, střední odborné s maturitou má 47,60 % respondentů a vysokoškolské vzdělání má 35,60 % respondentů. Z výzkumného šetření vyplývá, že respondenti se středoškolským vzděláním s maturitou a vysokoškoláci se zajímají o finanční situaci na stáří více, než osoby s nižším vzděláním.

Otázka č. 4: Rodinný stav

Rodinný stav	Absolutní četnost	Relativní četnost
Druh/Družka	12	5,80 %
Ženatý/Vdaná	120	57,70 %
Svobodný/á	43	20,70 %
Rozvedený/á, Ovdovělý/á	33	15,80 %
Celkem	208	100,00 %

Tabulka 7 – Rodinný stav

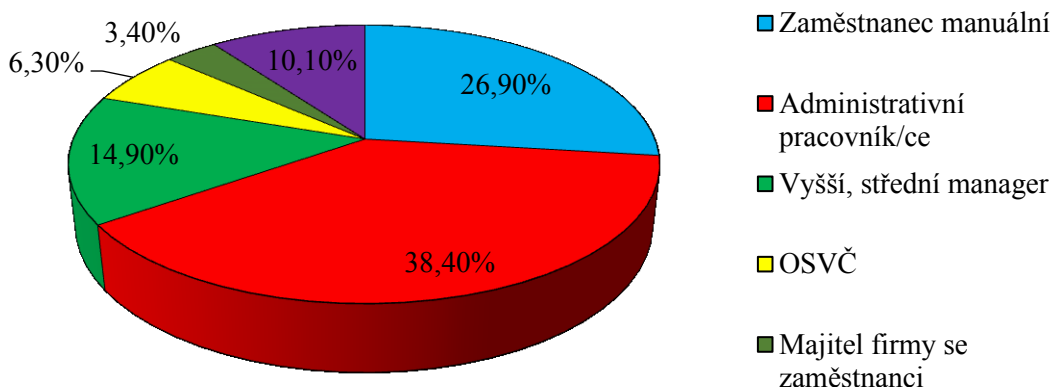
Graf 5 – Rodinný stav

Pomocí položky č. 4 jsme zjistili, v jakém rodinném stavu se nacházejí respondenti, kteří vyplnili dotazník. 57,70 % žije v manželství, 20,70 % je svobodných, 15,80 % je rozvedených nebo ovdovělých a 5,80 % žijí jako druh a družka.

Otázka č. 5: Pracovní zařazení

Pracovní zařazení	Absolutní četnost	Relativní četnost
Zaměstnanec manuální	56	26,90 %
Administrativní pracovník/ce	80	38,40 %
Vyšší, střední manažer	31	14,90 %
OSVČ	13	6,30 %
Majitel firmy se zaměstnanci	7	3,40 %
Nezaměstnaný, MD, invalidní důchodce	21	10,10 %
Celkem	208	100,00 %

Tabulka 8 – Pracovní zařazení

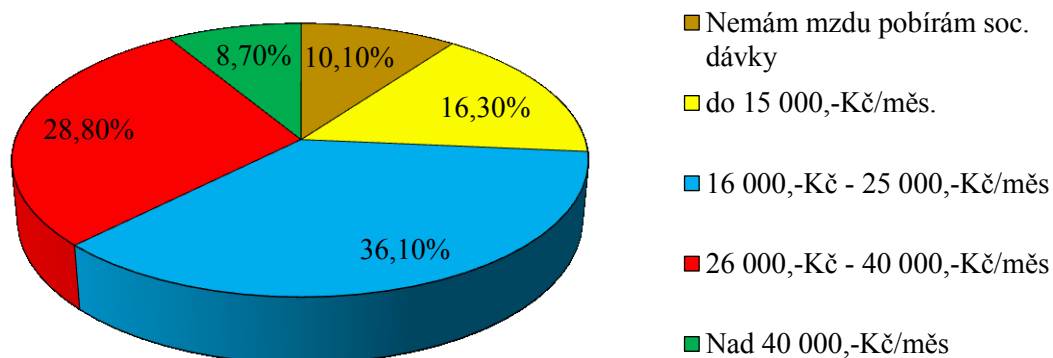
Graf 6 – Pracovní zařazení

V páté položce dotazníku jsme se tázali na pracovní zařazení respondentů. Největší podíl respondentů 38,40 % pracují v administrativě, na druhém místě s 26,90 % jsou zaměstnanci manuální, dále pokračují s 14,90% vyšší nebo střední manažeři, s 10,10 % jsou nezaměstnaní, MD, invalidní důchodci. Malé procento tj. 6,30 % jsou OSVČ a nejméně 3,40 % majitelé firem se zaměstnanci.

Otázka č. 6: Výše Vašeho měsíčního příjmu

Výše příjmu	Absolutní četnost	Relativní četnost
Nemám mzdu pobírám soc. dávky	21	10,10 %
do 15 000,-Kč/měs.	34	16,30 %
16 000,-Kč - 25 000,-Kč/měs	75	36,10 %
26 000,-Kč - 40 000,-Kč/měs	60	28,80 %
Nad 40 000,-Kč/měs	18	8,70 %
Celkem	208	100,00 %

Tabulka 9 – Měsíční příjem

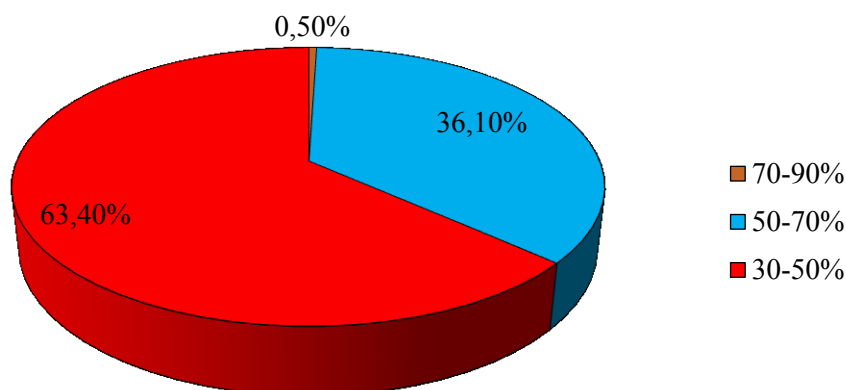
Graf 7 – Měsíční příjem

Při dotazování na výši měsíčního příjmu 10,10 % respondentů odpovědělo, že nemá mzdu, ale pobírá soc. dávky typu příspěvek v mateřství, invalidní důchod, pracovní neschopnost, atd. 16,30 % dotázaných uvedlo příjem do 15 000,-Kč/měs., 36,10 % příjem mezi 16 000,-Kč-25 000,-Kč/měs., 28,80 % příjem 26 000,-Kč – 40 000,-Kč/měs., a 8,70 % respondentů příjem nad 40 000,-Kč/měs. Znamená to, že tři čtvrtiny dotazovaných respondentů mají příjem rovnající se průměrné měsíční mzdě v ČR.

Otázka č. 7: Víte kolik % stávající průměrné mzdy (cca 32 000,-Kč) činí dnešní starobní důchod?

Dnešní starobní důchod	Absolutní četnost	Relativní četnost
70-90 %	1	0,50 %
50-70 %	75	36,10 %
30-50 %	132	63,40 %
Celkem	208	100,00 %

Tabulka 10 – Výše dnešního starobního důchodu

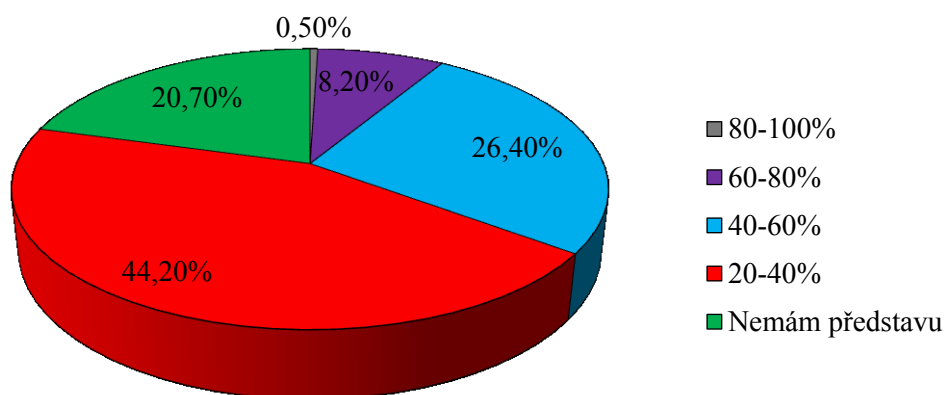
Graf 8 - Výše dnešního starobního důchodu

Více než polovina respondentů (63,40 %) má zcela reálnou představu o výši stávajícího starobního důchodu.

Otázka č. 8: Kolik % si myslíte, že bude činit starobní důchod z Vašeho platu, až Vy půjdete do starobního důchodu?

Budoucí starobní důchod	Absolutní četnost	Relativní četnost
80-100 %	1	0,50 %
60-80 %	17	8,20 %
40-60 %	55	26,40 %
20-40 %	92	44,20 %
Nemám představu	43	20,70 %
Celkem	208	100,00 %

Tabulka 11 – Procentuální výše budoucího starobního důchodu

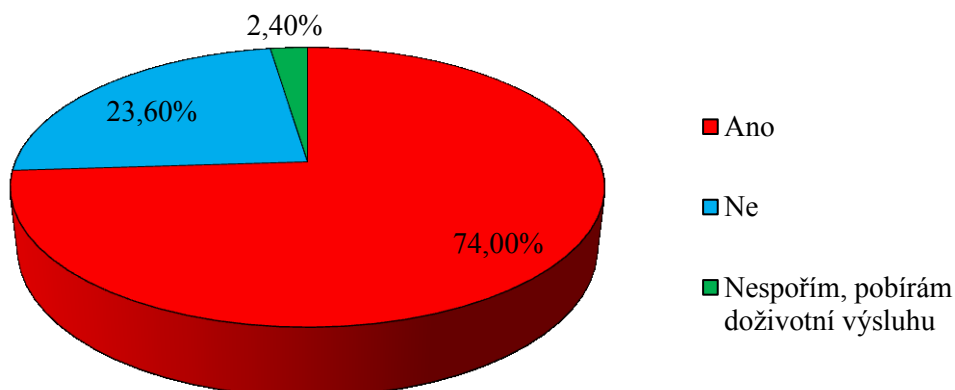
Graf 9 - Procentuální výše budoucího starobního důchodu

Na dotaz kolik % si myslíte, že bude činit starobní důchod z Vašeho platu, až Vy půjdete do starobního důchodu? Odpovědělo 20,70 % respondentů, že nemá představu, 44,20 % si myslí, že jejich starobní důchod bude činit 20-40 % platu, 26,40 % je přesvědčeno, že jejich důchod bude 40-60 % platu, 8,20 % , že jejich důchod bude 60-80 % platu a pouze jeden respondent má optimistickou vizi 80-100 % výši starobního důchodu.

Otázka č. 9: Jste schopni z Vašeho měsíčního příjmu uspořít nějakou částku?

Schopnost spořit	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	154	74,00 %
Ne	49	23,60 %
Nespořím, pobírám doživotní výsluhu	5	2,40 %
Celkem	208	100,00 %

Tabulka 12 – Schopnost spořit

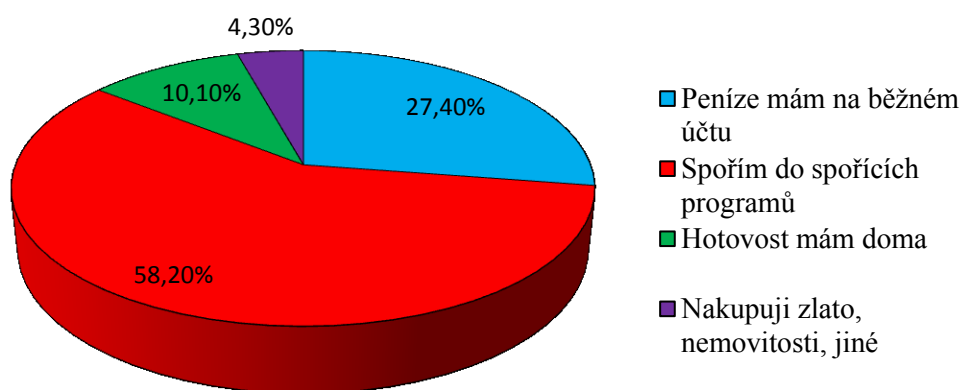
Graf 10 – Schopnost spořit

Většina oslovených občanů je schopna z měsíčního příjmu spořit. Z dotazníkového šetření je zřejmé že více jsou schopny spořit ženy (116), než muži (38).

Otázka č. 10: Pokud ANO, kam spoříte?

Kam spoříte	Absolutní četnost	Relativní četnost
Peníze mám na běžném účtu	57	27,40 %
Spořím do spořicíh programů	121	58,20 %
Hotovost mám doma	21	10,10 %
Nakupuji zlato, nemovitosti, jiné	9	4,30 %
Celkem	208	100,00 %

Tabulka 13 – Kam spoříte

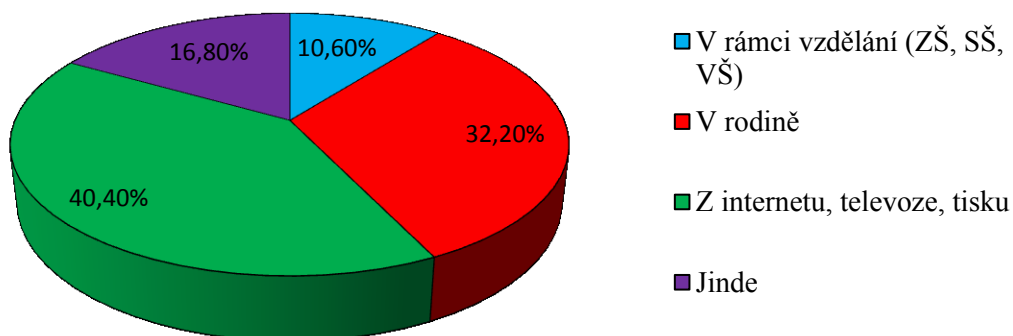
Graf 11 – Kam spoříte

Velké procento respondentů má peníze uloženy na spořicíh programech, což je v pořádku, ale také velké procento respondentů má peníze na běžných účtech anebo ještě hůře doma, čímž své úspory znehodnocují. Tady je vidět ještě velká mezera ve finanční gramotnosti našich občanů a tudíž obrovský prostor pro práci sociálního pedagoga.

Otázka č. 11: Kde jste získali informace o spořicíh finančních produktech?

Získání informací	Absolutní četnost	Relativní četnost
V rámci vzdělání (ZŠ, SŠ, VŠ)	22	10,60 %
V rodině	67	32,20 %
Z internetu, televize, tisku	84	40,40 %
Jinde	35	16,80 %
Celkem	208	100,00 %

Tabulka 14 – Získání informací

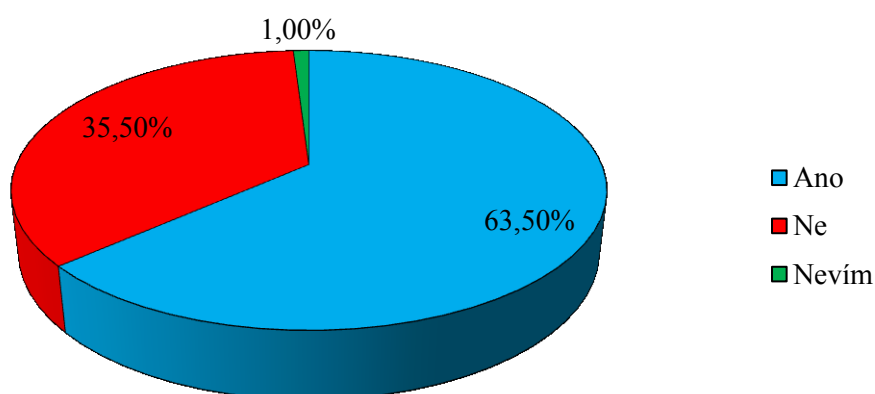
Graf 12 – Získání informací

Položka č. 11 nám ukazuje další příklad možného doporučení pro praxi sociálního pedagoga. Pouze 10,60 % respondentů má informace o možnostech spoření ze školy. Osvěta a prevence je u mladých lidí velmi důležitá, dá se tak předejít problémům spojeným s dluhovými pastmi. Zde sociální pedagog má možnost v rámci školy působit na žáky a studenty a zajistit jim relevantní informace o této problematice formou přednášek s odborníky. Informace získané z internetu a jiných masmédií jsou velmi často nepřesné a zavádějící, přesto na ně spoléhá velmi velké procento respondentů (40,40 %). 32,20 % dotázaných má informace z rodiny. Tyto informace jsou určitě předávány s dobrou vůlí, ale jakou finanční gramotnost mají naši rodiče? Pouze tu kterou získali systémem pokus- omyl, protože ani je nikdo nevedl k finanční gramotnosti. V možnosti odpovědi „jinde“ (16,80 %) jsou uvedeny odpovědi „v bance a finanční poradci“. Tyto informace by měly být relevantní, ale víme, že ne vždy tomu tak je.

Otázka č. 12: Počítáte s částí uspořené peníze na starobní důchod?

Úspory na důchod	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	132	63,50 %
Ne	74	35,50 %
Nevím	2	1,00 %
Celkem	208	100,00 %

Tabulka 15 – Úspory na důchod

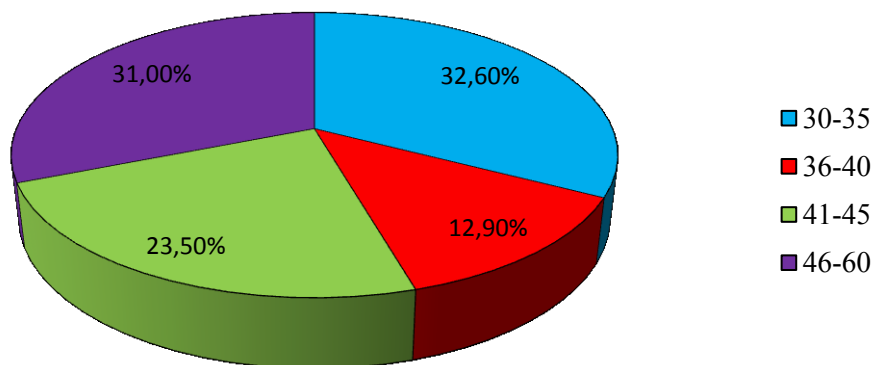

Graf 13 – Úspory na důchod

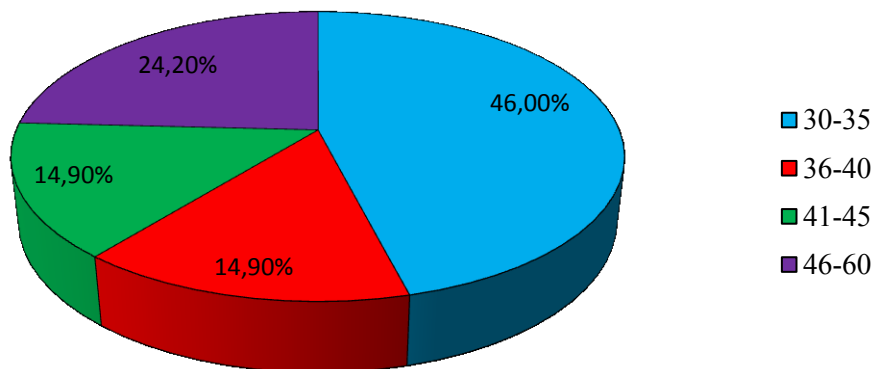
Velmi optimisticky vyhlíží odpovědi u tohoto dotazu. 63,50 % (132) respondentů počítá s uspořené peníze na důchod.

A ještě optimističtější je věkové rozpětí těchto respondentů (graf 14). Podle dotazníkového šetření s úsporami na důchod počítají všechny věkové kategorie a nejvíce mladí lidé ve věku mezi 30 - 35 lety.

Oproti tomu u respondentů, kteří s úsporami na důchod nepočítají je největší podíl ve věkové kategorii také mezi 30 - 35 lety (graf 15).

Graf 14 – Věkové rozpětí respondentů, kteří počítají s úsporami na důchod

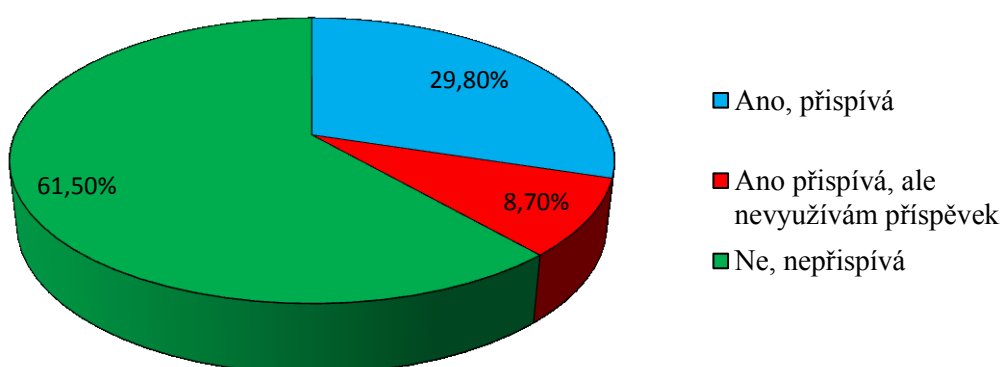

Graf 15 - Věkové rozpětí respondentů, kteří nepočítají s úsporami na důchod

Otázka č. 13: V případě, že jste zaměstnaný, přispívá Vám Váš zaměstnavatel na penzijní připojištění / doplňkové penzijní spoření nějakou finanční částkou?

Příspěvek zaměstnavatele	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano, přispívá	62	29,80 %
Ano přispívá, ale nevyžívám	18	8,70 %
Ne, nepřispívá	128	61,50 %
Celkem	208	100,00 %

Tabulka 16 – Příspěvek zaměstnavatele

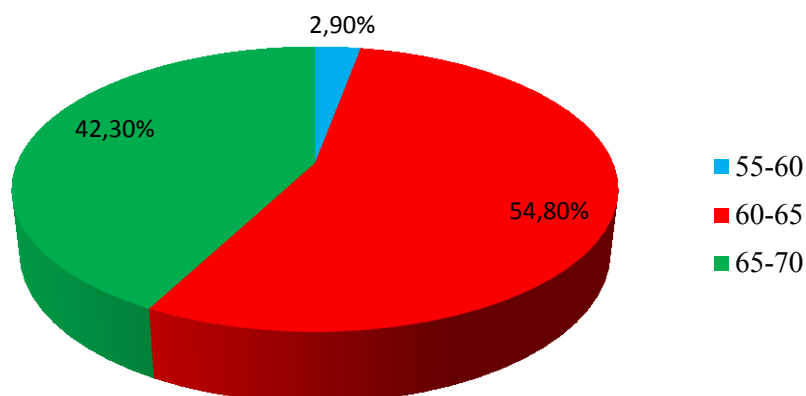
Graf 16 – Příspěvek zaměstnavatele

U zaměstnavatelů příspěvek na penzijní připojištění pořád ještě není nijak oblíben, to vidíme z šetření, které nám ukazuje velmi velké procento (61,50 %) respondentů, kterým zaměstnavatel není ochoten přispívat. Dále je, ale také dost respondentů (8,70 %), kterým je zaměstnavatel ochoten přispívat, ale oni nemají zájem. Je to pravděpodobně dáno tím, že tyto respondenti nemají dostatečné informace o možnostech využití tohoto příspěvku na penzijní připojištění, anebo je tato problematika vůbec nezajímá.

Otázka č. 14: Víte, v kolika letech máte podle zákona nárok na starobní důchod vyměřený státem?

Nárok na starobní důchod	Absolutní četnost	Relativní četnost
55-60	6	2,90 %
60-65	114	54,80 %
65-70	88	42,30 %
Celkem	208	100,00 %

Tabulka 17 – Nárok na starobní důchod

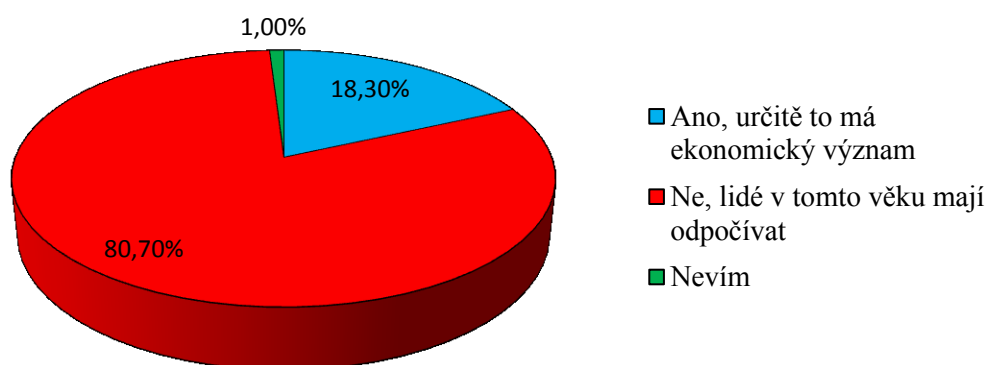
Graf 17 - Nárok na starobní důchod

Přehled respondentů o tom v kolika letech vzniká nárok na starobní důchod je velmi dobrý (54,80 %).

Otázka č. 15: Myslíte si, že bylo nezbytné zvyšovat věk odchodu do starobního důchodu na 65 let?

Nutnost zvýšení věku odchodu do SD	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano, určitě to má ekonomický význam	38	18,30 %
Ne, lidé v tomto věku mají odpočívat	168	80,70 %
Nevím	2	1,00 %
Celkem	208	100,00 %

Tabulka 18 - Nutnost zvýšení věku odchodu do SD

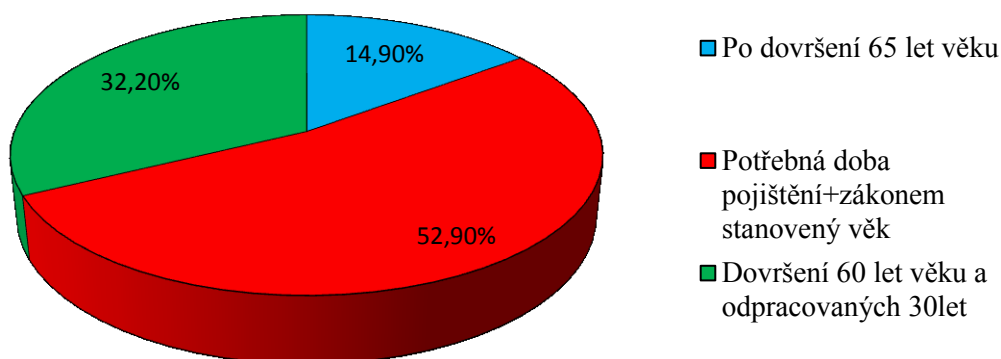
Graf 18 - Nutnost zvýšení věku odchodu do SD

Jen malé procento respondentů (18,30 %) si myslí, že zvyšovat věk odchodu do starobního důchodu bylo potřebné. Většina respondentů je přesvědčena, že v 65 letech by lidé již měli dávno zaslouženě odpočívat.

Otázka č. 16: Víte, za jakých podmínek si můžete požádat o starobní důchod?

Podmínky žádosti o SD	Absolutní	Relativní
Po dovršení 65 let věku	31	14,90 %
Potřebná doba pojištění + zákonem stanovený	110	52,90 %
Dovršení 60 let věku a odpracovaných 30let	67	32,20 %
Celkem	208	100,00 %

Tabulka 19 – Podmínky žádosti o SD

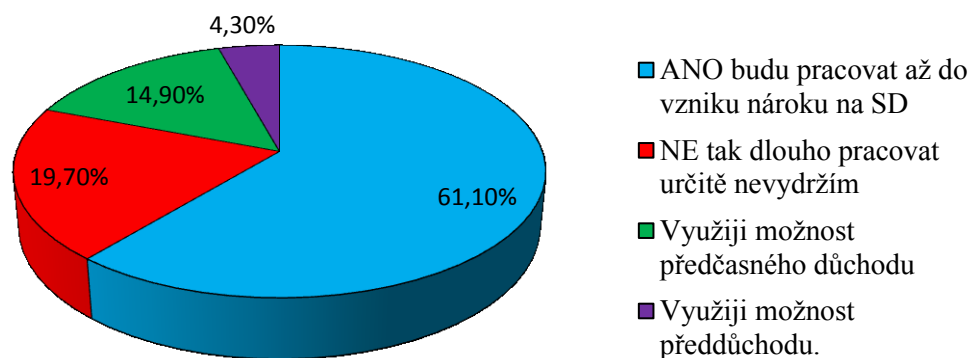
Graf 19 - Podmínky žádosti o SD

Dotaz na podmínky při žádosti o starobní důchod většina respondentů odpověděla správně (52,90 %), že k této žádosti je potřebná jak doba pojištění, tak i zákonem stanovený věk odchodu do starobního důchodu.

Otázka č. 17: Myslíte si, že budete pracovat až do vzniku nároku na starobní důchod, anebo využijete možnost předčasného odchodu do starobního důchodu, nebo předdůchodu?

SD, předčasný důchod nebo předdůchod	Absolutní četnost	Relativní
ANO budu pracovat až do vzniku nároku na	127	61,10 %
NE tak dlouho pracovat určitě nevydržím	41	19,70 %
Využiji možnost předčasného důchodu	31	14,90 %
Využiji možnost předdůchodu.	9	4,30 %
Celkem	208	100,00 %

Tabulka 20 - SD, předčasný důchod nebo předdůchod

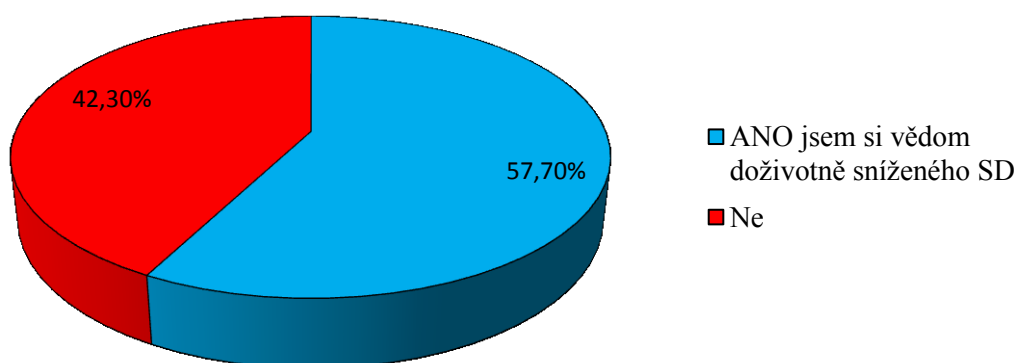
Graf 20 - SD, předčasný důchod nebo předdůchod

Na položku č. 17- Myslíte si, že budete pracovat až do vzniku nároku na starobní důchod, anebo využijete možnost předčasného odchodu do starobního důchodu, nebo předdůchodu? Odpovědělo 61,10 % respondentů, že bude pracovat až do vzniku nároku na starobní důchod, 19,70 % respondentů odpovědělo, že tak dlouho nevydrží pracovat z důvodu špatného zdraví, 14,90 % využije předčasného důchodu a pouze 4,30 % předdůchodu.

Otázka č. 18: Víte, za jakých podmínek můžete požádat o předčasný důchod?

Podmínky předčasného důchodu	Absolutní	Relativní četnost
ANO jsem si vědom doživotně sníženého SD	120	57,70 %
Ne	88	42,30 %
Celkem	208	100,00 %

Tabulka 21 – Podmínky předčasného důchodu

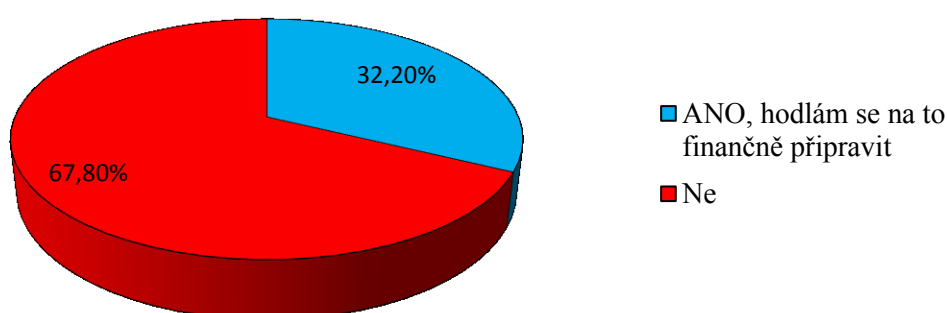
Graf 21 - Podmínky předčasného důchodu

Většina z 208 respondentů (57,70 %) ví, za jakých podmínek může požádat o předčasný důchod.

Otázka č. 19: Víte, za jakých podmínek můžete požádat o předdůchod?

Podmínky předdůchodu	Absolutní	Relativní četnost
ANO, hodlám se na to finančně připravit	67	32,20 %
Ne	141	67,80 %
Celkem	208	100,00 %

Tabulka 22 – Podmínky předdůchodu

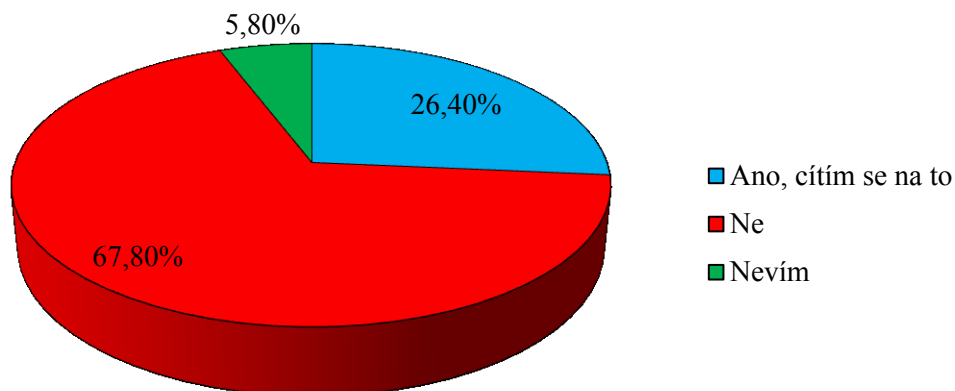
Graf 22 - Podmínky předdůchodu

Velká většina respondentů (67,80 %) nezná podmínky za jakých může požádat o předdůchod.

Otázka č. 20: Myslíte, že budete pracovat i ve starobním důchodu?

Práce ve starobním důchodu	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano, cítím se na to	55	26,40 %
Ne	141	67,80 %
Nevím	12	5,80 %
Celkem	208	100,00 %

Tabulka 23 - Práce ve starobním důchodu

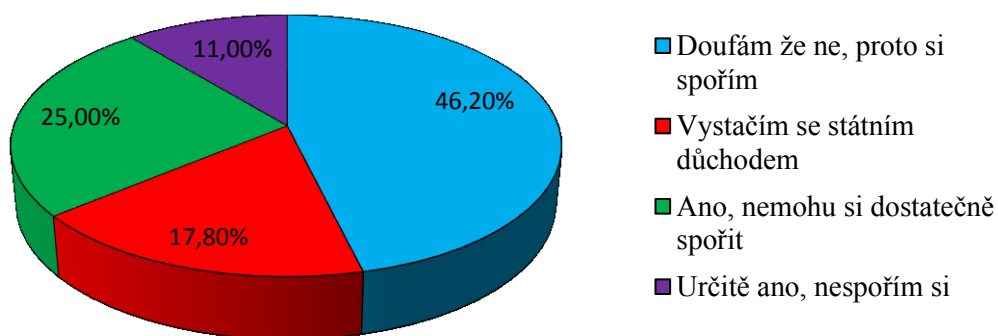
Graf 23 - Práce ve starobním důchodu

67,80 % respondentů je přesvědčeno, že ve starobním důchodu pracovat nebude, 26,40 % se cítí na práci i ve starobním důchodu a pouze 5,80 % respondentů ještě neví.

Otázka č. 21: Bude mít odchod do starobního důchodu vliv na Vaši životní úroveň?

SD vliv na životní úroveň	Absolutní četnost	Relativní četnost
Doufám, že ne, proto si spořím	96	46,20 %
Vystačím se státním důchodem	37	17,80 %
Ano, nemohu si dostatečně spořit	52	25,00 %
Určitě ano, nespořím si	23	11,00 %
Celkem	208	100,00 %

Tabulka 24 - SD vliv na životní úroveň

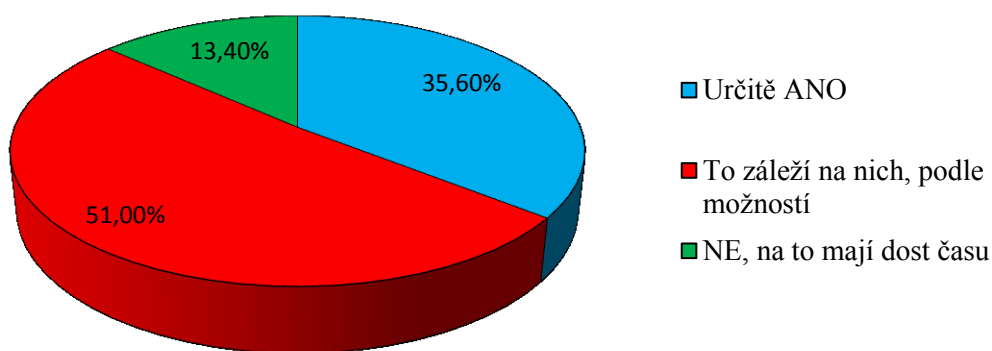
Graf 24 - SD vliv na životní úroveň

Většina respondentů (46,20 %) si myslí, že nebude mít odchod do starobního důchodu vliv na jejich životní úroveň. 17,80 % si myslí, že vystačí se státním důchodem, 25,00 % si nemůže dostatečně spořit a 11,00 % si vůbec nespoří.

Otázka č. 22: Měli by si podle Vašeho názoru spořit na důchod i mladí lidé už ve 20 letech?

Spořit už ve 20 letech	Absolutní četnost	Relativní četnost
Určitě ANO	74	35,60 %
To záleží na nich, podle možností	106	51,00 %
NE, na to mají dost času	28	13,40 %
Celkem	208	100,00 %

Tabulka 25 - Spořit už ve 20 letech

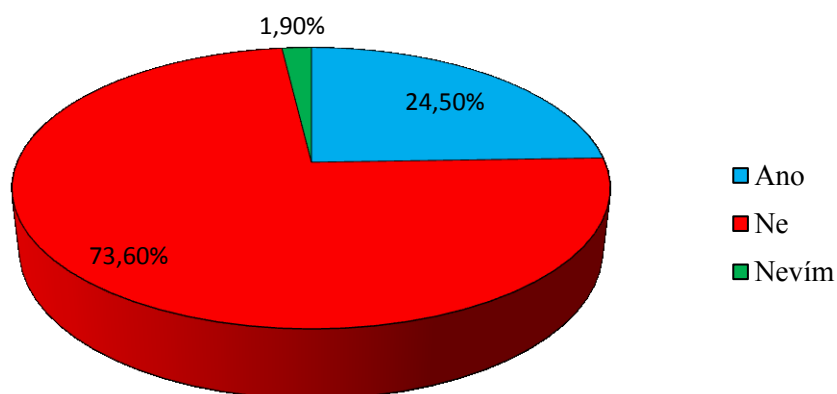
Graf 25 - Spořit už ve 20 letech

Tady je další položka, jejíž odpovědi dávají prostor pro práci sociálního pedagoga. Respondenti si myslí, že si mladí lidé nemusí spořit na starobní důchod anebo to nechávají na jejich benevolenci. Mladý člověk, ale nemyslí na starobní důchod, a pokud nemá správné informace, tuto otázku neřeší. Zde by měl mít informace ze školy (přednášek, osvěty, atd.) a vědět, že je lepší od 20 let spořit 500,-Kč, než od 50 let 5 000,-Kč.

Otázka č. 23: Jste spokojeni s důchodovým systémem v ČR?

Spokojenost s důchodovým systémem v	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	51	24,50 %
Ne	153	73,60 %
Nevím	4	1,90 %
Celkem	208	100,00 %

Tabulka 26 - Spokojenost s důchodovým systémem v ČR

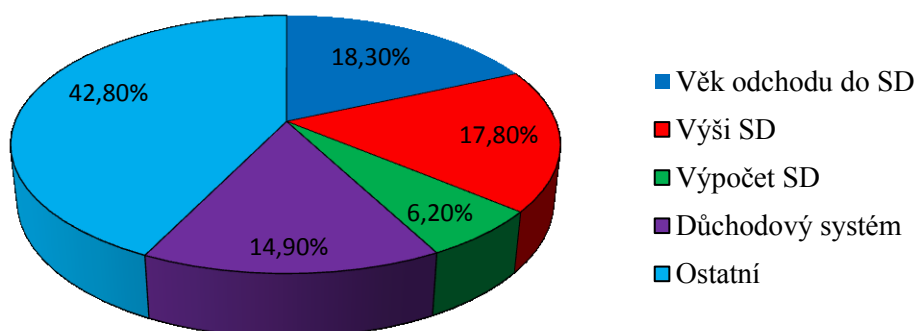
Graf 26 - Spokojenost s důchodovým systémem v ČR

Z tabulky i grafu je na první pohled zřejmé, že respondenti s důchodovým systémem v ČR nejsou spokojeni.

Otázka č. 24: Pokud ne, co byste změnili?

Co byste změnili?	Absolutní četnost	Relativní četnost
Věk odchodu do SD	38	18,30 %
Výši SD	37	17,80 %
Výpočet SD	13	6,20 %
Celý důchodový systém	31	14,90 %
Ostatní	89	42,80 %
Celkem	208	100,00 %

Tabulka 27 – Co byste změnili

Graf 27 – Co byste změnili

Odpovědi na tento dotaz byli velmi různorodé a i zajímavé. Do tabulky a grafu jsem vybrala ty, které se nejvíce opakovaly. Respondenti nemají podrobnější informace

o složitosti důchodového systému a tak odpovídali na dotaz pouze ze svého pohledu. Pro zajímavost uvádím některé odpovědi.

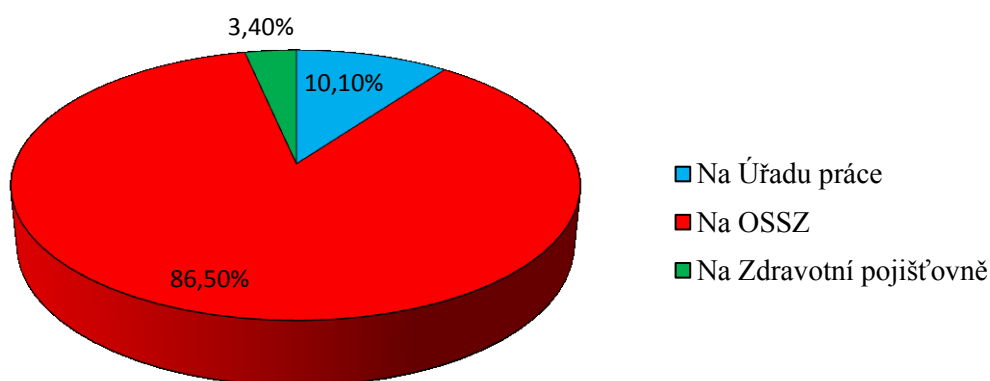
Důchody jsou malé, ale jediná možnost je, aby lidé měli více dětí a ty je pak finančně podporovaly. (citace respondenta)

Pokud důchodce pracuje, ať nepobírá navíc důchod a důchodci, ať podnikají, pokud chtějí pracovat a neberou mladým místa, stejně nemají tolik sil, aby mohli vykonávat své povolání svědomitě a odborně - např. učitelé - zdraví jim určitě nedovolí různá cvičení, šplh, skoky, gymnastiku apod. Ale podnikat mohou klidně do sta let. (citace respondenta)

Otázka č. 25: Víte, kde a jak si můžete ověřit počet odpracovaných let tzv. dobu pojištění?

Zjištění doby pojištění	Absolutní četnost	Relativní četnost
Na Úřadu práce	21	10,10 %
Na OSSZ	180	86,50 %
Na Zdravotní pojišťovně	7	3,40 %
Celkem	208	100,00 %

Tabulka 28 – Zjištění doby pojištění

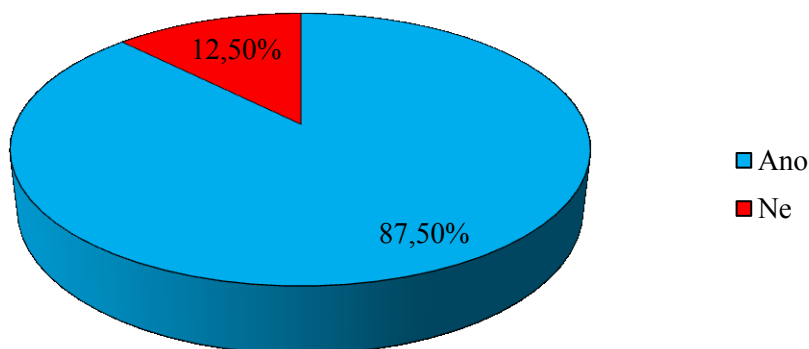
Graf 28 – Zjištění doby pojištění

Informovanost respondentů o možnosti ověření doby pojištění-odpracovaných let je velmi dobrá.

Otázka č. 26: Považujete za důležité spořit si na stáří a nespoléhat na stát?

Nespoléhat/spoléhat na stát	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	182	87,50 %
Ne	26	12,50 %
Celkem	208	100,00 %

Tabulka 29 – Nespoléhat/spoléhat na stát

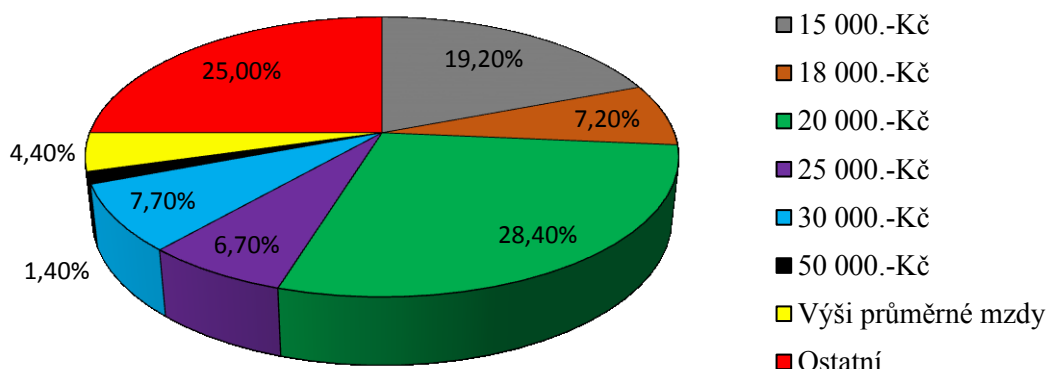
Graf 29 - Nespoléhat/spoléhat na stát

Z výzkumného šetření je zřejmé, že většina respondentů považuje za důležité si na starobní důchod spořit a nespoléhat na stát.

Otázka č. 27: Jaká výše starobního důchodu by pro Vás byla uspokojivá?

Uspokojivá výše starobního důchodu	Absolutní četnost	Relativní četnost
15 000.-Kč	40	19,20 %
18 000.-Kč	15	7,20 %
20 000.-Kč	59	28,40 %
25 000.-Kč	14	6,70 %
30 000.-Kč	16	7,70 %
50 000.-Kč	3	1,40 %
Výši průměrné mzdy	9	4,40 %
Ostatní	52	25,00 %
Celkem	208	100,00 %

Tabulka 30 – Uspokojivá výše starobního důchodu

Graf 30 – Uspokojivá výše starobního důchodu

Respondenti mají reálné představy o výši starobního důchodu. Přesto se v dotaznících objevili zajímavé odpovědi.

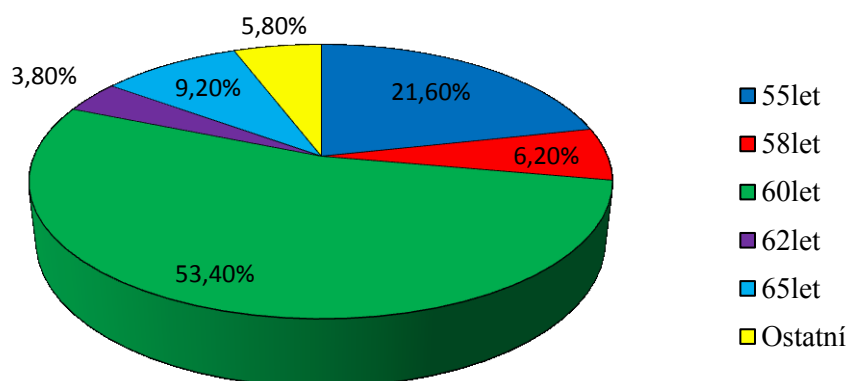
To záleží na spoustě faktorů, jelikož doba odchodu do důchodu je zatím v nedohlednu, těžko se k otázce vyjadřovat. (citace respondenta)

Momentálně nemůžu říci, jelikož do důchodu mám opravdu hodně daleko. Ale jsem samoživitelka a už nyní nejsem schopna platit nájem a uživit 3 děti. Naštěstí mi momentálně zdraví ještě slouží, pochybuji však, že se dožiji důstojného stáří a důchodu asi taky ne. Nemám na vlastní bydlení a nájmy jsou vysoké. Skončím, pokud bude místo, v domově důchodců, kde i taxa za pobyt je vysoká. Abych měla důstojné stáří, počítám aspoň s 15 tis. (citace respondenta)

Otázka č. 28: Jaký věk je podle Vás ideální pro odchod do starobního důchodu?

Ideální věk pro odchod do SD	Absolutní četnost	Relativní četnost
55let	45	21,60 %
58let	13	6,20 %
60let	111	53,40 %
62let	8	3,80 %
65let	19	9,20 %
Ostatní	12	5,80 %
Celkem	208	100,00 %

Tabulka 31 – Ideální věk pro odchod do SD

Graf 31 – Ideální věk pro odchod do SD

Na otázku č. 28 respondenti z velké míry odpovídali, že ideální věk k odchodu do starobního důchodu je 60let. A jako u každé otevřené otázky i zde byli zajímavé odpovědi.

Záleží na profesi, u fyzicky náročných prací klidně i v 55, hlavou se dá pracovat i do 75 (citace respondenta)

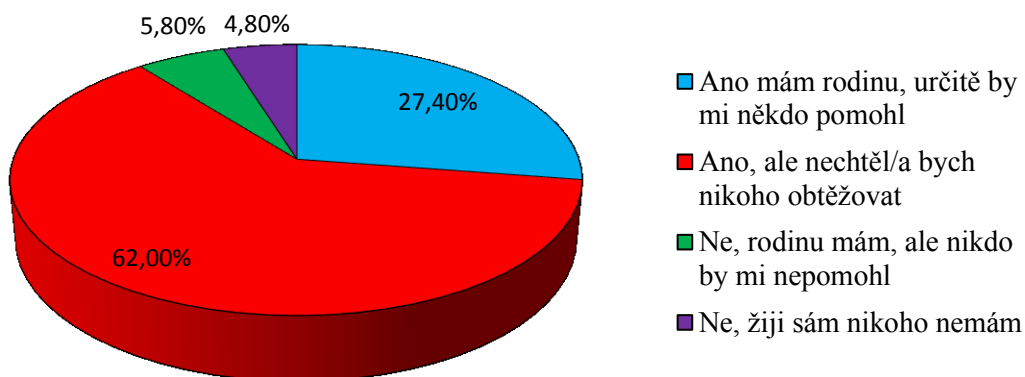
Ráda bych, kdybych mohla být babičkou a pomohla dětem s hlídáním vnuků. Momentálně mám 3 děti a žádnou hlídací babičku, jelikož obě pracují. Moje děti tak téměř neznají své prarodiče, protože jsou stále v práci. A jsou v období, kdy by jim prarodiče byli velkým přínosem.

Prarodiče jsou utahaní ze zaměstnání, a pokud mají volno, jsou rádi, že si můžou odpočinout a věnovat se sami sobě. Myslím si, že by se měl důchodový věk snížit nebo dopřát to těm, kteří již nemají sílu a jsou vyčerpaní. (citace respondenta).

Otázka č. 29: Budete mít možnost ve stáří obrátit se o pomoc na někoho blízkého (manžel/ka, děti, sourozenci, atd.)?

Má se o Vás kdo ve stáří postarat?	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano mám rodinu, určitě by mi někdo	57	27,40 %
Ano, ale nechtěl/a bych nikoho obtěžovat	129	62,00 %
Ne, rodinu mám, ale nikdo by mi	12	5,80 %
Ne, žiji sám nikoho nemám	10	4,80 %
Celkem	208	100,00 %

Tabulka 32 - Má se o Vás kdo ve stáří postarat?

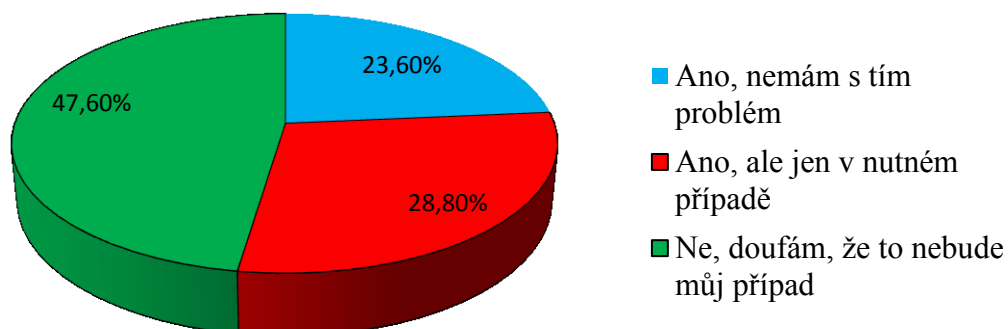
Graf 32 - Má se o Vás kdo ve stáří postarat?

Podle tohoto šetření většina respondentů má rodinu, která by se o ně v případě potřeby ve stáří postarala, ale oni nechtějí být tzv. „na obtíž“.

Otázka č. 30: Počítáte s tím, že v případě nutnosti využijete ve stáří některé ze zařízení pro seniory např. chráněné bydlení, dům pro seniory, atd.?

Zařízení pro seniory ano/ne	Absolutní	Relativní četnost
Ano, nemám s tím problém	49	23,60 %
Ano, ale jen v nutném případě	60	28,80 %
Ne, doufám, že to nebude můj případ	99	47,60 %
Celkem	208	100,00 %

Tabulka 33 - Zařízení pro seniory ano/ne

Graf 33 - Zařízení pro seniory ano/ne

Poslední položka dotazníkového šetření byla, zda respondenti počítají s variantou, že by na stáří museli využít některé zařízení pro seniory. Většina (47,60 %) si myslí, že to nebude jejich případ, menší část respondentů (28,80 %) tuto variantu připouští, ale pouze v nutném případě a pouze nejmenší díl respondentů (23,60 %) s touto variantou nemá problém.

6 INTERPRETACE VÝSLEDKŮ

Jaká je povědomost občanů v produktivním věku o podmínkách odchodu do starobního důchodu?

Povědomost občanů o této problematice je na velmi dobré úrovni. Zhruba polovina dotazovaných respondentů ví kdy a za jakých podmínek jim vznikne nárok na starobní důchod. Dalších 32 % si myslí, že ke splnění podmínek stačí dovršení 60 let věku a odpracování 30 let. A nejméně, tj. 15 % je přesvědčeno o tom, že k odchodu do starobního důchodu jim stačí dovršení 65 let věku. Z 208 oslovených respondentů si pouze 41 dotázaných myslí, že navýšení věku odchodu do starobního důchodu bylo potřeba z ekonomických důvodů ostatní si myslí, že v tomto věku mají lidé již zaslouženě odpočívat. Přesto je více než polovina oslovených odhodlána pracovat až do důchodového věku. Se zaměstnáním v důchodu nepočítá 67,8 % oslovených respondentů. Profil lidí, kteří jsou připraveni pracovat i v důchodovém věku je ženatý/vdaná, zaměstnaní v administrativě, středoškolsky vzdělaní, ve věku 30 - 40 let. Zajímavé byli odpovědi respondentů, kteří jsou nezaměstnaní, nebo pobírají nějaké sociální dávky. Všichni na dotazy ohledně doby odchodu do důchodu, nebo zaměstnání v důchodu odpovídali stejně a to, že nebylo potřeba zvyšovat dobu odchodu do důchodu a rozhodně nehodlají v důchodu pracovat. Většina je jich také přesvědčena, že nevydrží pracovat až do nároku na starobní důchod ze zdravotních důvodů. Tato skupina respondentů je tvořena lidmi, kteří jsou většinou rozvedení, nebo bez partnera, ve věku 30 - 45 let a paradoxně má většina vysokoškolské vzdělání, a téměř všechny jsou to ženy. Jelikož se ale výzkumu účastnily tři čtvrtiny žen a jenom jedna čtvrtina mužů, tak výsledek ani není překvapivý. 86,5 % osob v produktivním věku ví, kde si může nechat zkontrolovat tzv. dobu pojištění a že vůbec tato možnost existuje a je bezplatná. Ostatní respondenti jsou lidé, kteří se nejspíš o důchodový systém ani nezajímají, protože jejich odpovědi byly záporné i co se týkalo dotazu na možnost předčasného důchodu a předdůchodu. Přesto, ale za všechny aspoň jedna zajímavá odpověď na dotaz co by změnili ve stávajícím důchodovém systému u nás.

Chybí větší důraz na finanční gramotnost mladých lidí a transparentnost celého systému. Kdybych například od začátku viděl, jak vysoký důchod mohu pobírat a jak tuto částku ovlivňuje můj příjem, přistupoval bych k financím zodpovědněji. (citace respondenta)

Jaká je informovanost občanů na možnosti dřívějšího odchodu do starobního důchodu?

Z výzkumu vyplynulo, že velká většina občanů počítá s tím, že bude pracovat až do vzniku nároku na starobní důchod. Takto odpovídali většinou respondenti ve věkovém rozpětí 30 - 40 let, tudíž je celkem pochopitelné, že si nějaké zdravotní komplikace, nebo možnost nezaměstnanosti ještě nepřipouští. Proto je celkem pochopitelné, že o možnostech odchodu do předčasného důchodu, nebo předdůchodu je informovanost našich občanů horší. O předčasném důchodu nemá povědomost 42 % respondentů a o předdůchodu dokonce 67 % občanů. Vzhledem k neustále se prodlužujícímu věku pro odchod do důchodu roste počet občanů, kteří budou chtít odejít do důchodu dříve. Jedním řešením může být předdůchod, anebo druhým řešením předčasný důchod. U obou je společný pouze dřívější odchod do důchodu, v ostatních parametrech se však předdůchod od předčasného důchodu výrazně liší. Hlavní rozdíl mezi předdůchodem a předčasným důchodem je odlišnost původu měsíčně vyplácených finančních prostředků. Při předdůchodu se totiž vyplácí vlastní naspořené peníze v doplňkovém penzijním spoření a předčasný důchod vyplácí stát. Protože při předdůchodu čerpá občan své úspory, tak jsou výdělečné možnosti v předdůchodu neomezené, což je rozdíl oproti předčasnému důchodu, kde je výdělečná činnost omezena. Občané, kteří čerpají předdůchod, mají v řádném důchodovém věku vyšší penzi, než kdyby čerpali předčasný důchod. Důvodem je skutečnost, že se jim nebude důchod krátit z důvodu předčasnosti jako u předčasného důchodu. Respondenti, kteří na dotaz ohledně dřívějšího odchodu do starobního důchodu odpovídali kladně nejsou žádnou vyhraněnou skupinou, jsou to lidé napříč věkovým, genderovým i vzdělanostním spektrem.

Jaký vliv má životní úroveň občanů v produktivním věku na finanční přípravu na stáří?

Dalo by se říci, že žádný, ale není tomu tak. Odpověď na tuto otázku je velmi překvapivá, protože šetřením bylo zjištěno, že s uspořenými penězi počítají na stáří spíše respondenti, kteří mají nižší a střední výdělků ba dokonce i respondenti bez trvalého příjmu, než respondenti s vyššími příjmy. Pravděpodobně se tyto občané zabezpečují jiným způsobem, než spořením na starobní důchod.

Další důležitou formou spoření na důchod je příspěvek od zaměstnavatele do penzijních fondů, nebo doplňkového penzijního spoření. Bohužel tyto jsou prozatím na velmi malé

úrovni a to i přesto, že je tento benefit pro zaměstnavatele daňově zvýhodněn. Jen 29,8 % zaměstnavatelů svým zaměstnancům přispívá do penzijních fondů, nebo doplňkového penzijního spoření. Na obranu zaměstnavatelů je ale také potřeba říct, že přesto, že někteří příspěvky do doplňkového penzijního spoření, nebo do penzijního fondu svým zaměstnancům nabízí, tak je pořád velké procento zaměstnanců (8,7 %), kteří o tento benefit nemají zájem a proto ho nevyužívají. Je otázkou jestli o této formě benefitu vůbec vědí, nebo o něj nemají zájem stejně jako o spoření na penzi. Velmi kladně hodnotíme výsledek šetření, ze kterého je zřejmé, že příspěvek od zaměstnavatele dostávají nejenom lidé na manažerských pozicích, ale i občané, kteří zastávají běžné manuální profese. Znamená to tedy, že je tento benefit konečně chápán nejenom jako forma odměny, ale jako plošný benefit pro všechny zaměstnance.

Další důležitý údaj, který vyplynul z výzkumného šetření, je ten, že většina respondentů (87,5 %) považuje za důležité si na starobní důchod spořit a nespolehat se jen na stát. Zároveň si myslí, že by si na důchod, dle svých možností měli spořit lidé již od 20 let věku. Tento názor je velmi dobrý, protože čím dříve si začnou mladí lidé spořit na starobní důchod tím může být ta částka nižší. Důchodové spořicí programy jsou koncipovány tak, že je zde velmi dobře zohledněna dlouhodobost. To znamená, že je výhodnější si od 20ti let spořit 500,-Kč, než v 50ti letech začít spořit 3 000,-Kč. Z výsledků dále vyplývá, že si naši občané dovedou ze svého příjmu uspořit, a s uspořenými penězi na důchod počítají. Toto je velmi pozitivní zjištění, protože podle různých prognóz a literatury, kterou jsme při vypracovávání této bakalářské práce prostudovali, je zřejmé, že pokud se nezmění náš důchodový systém a nedojde reformě bude v budoucnu velký problém s udržitelností stávajícího důchodového systému a to by mohlo mít velký vliv na výši starobních důchodů. Proto je velmi důležité, aby si občané na starobní důchod spořili také sami a nespolehali jen na stát. Více než polovina respondentů je přesvědčena, že ve starobním důchodu nebude pracovat. Proto by se neměla finanční příprava na stáří podceňovat, aby občané nemuseli, jak dále z výzkumného šetření vyplynulo, být na obtíž svému okolí. Větší část respondentů je připravena v případě potřeby využít některé ze zařízení pro seniory, ale je také potřeba říct, že ani tyto zařízení nejsou a nebudou zadarmo. Podle finančních možností si pak může senior vybrat i komfortnější zařízení, kde bude chtít strávit zbytek svého života.

7 DOPORUČENÍ PRO PRAXI

Z výzkumu vyplývá, že občané ČR jsou nakloněni otázce spoření. Počítají i s naspořenými penězi na penzi, ale problém je, že velké procento respondentů nechává svoje úspory na běžném účtu, a i ti kteří spoří do spořicíh programů získávají informace z internetu, televize, tisku. A tady bych viděla doporučení pro praxi sociálního pedagoga. S osvětou o finanční gramotnosti a potřebě tvořit finanční rezervu je potřeba začít už na úrovni Základní školy, v rámci preventivních programů vést děti k zodpovědnosti za vlastní finance. V rámci přednášek s prověřenými finančními odborníky jim vysvětlit jak spoření funguje a jak fungují půjčky a úvěry, proč si spořit a vytvářet finanční rezervu a také jak být obezřetný při uzavírání různých úvěrů a splátkových nákupů. Kam spořit, aby peníze pracovali v jejich prospěch a nejenom živili bankovní domy. Toto by bylo prospěšné organizovat i v dětských domovech, domovech na půl cesty a v podobných zařízeních, které děti opouštějí a začínají vlastní samostatný život.

Dále pak na úrovni Středních škol pokračovat v prevenci tak, aby se mladí lidé dokázali vyhnout nástrahám velmi dostupných „drahých peněz“ ve formě rychlých půjček na velmi vysoký úrok, které je mohou dostat do „dluhové pasti.“ Formou různých workshopů a přednášek upozorňovat na záludnosti různých lichvářských společností, které mohou mladé lidi již na začátku jejich samostatnosti dostat do nemalých potíží, ze kterých se mohou léta dostávat. Také v rámci ÚP je důležité nepolevit ve výchově k finanční gramotnosti hlavně u osob sociálně slabých, kteří jsou velmi často nezaměstnaní a jsou registrováni na úřadu práce, kde pobírají sociální dávky. Tito lidé se velmi často stávají obětmi lichvářských společností. Lidé s nižším vzděláním, nebo nějakým hendikepem jsou velmi snadnou kořistí těchto společností. Tady všude může sociální pedagog nalézt uplatnění v organizování přednášek, workshopů a kurzů na téma finanční gramotnosti v rámci ÚP. Také v různých azylových domech, kam se dostávají lidé již s velkými finančními problémy, většinou již velmi zadlužení a nezdědka s několika exekucemi. I tady má určitě význam snažit se těmto lidem vysvětlit systém a možnosti, jak se z těchto problémů dostat a snažit se je naučit jak se jich pro příště vyvarovat. Někdo může, namítnou, že je to boj s větrným mlýnem učit nepřizpůsobivé finanční gramotnosti, ale i kdyby se podařilo jen nepatrné procento těchto lidí naučit hospodařit s penězi a vrátit je tak do samostatného života, tak to stojí za to.

8 ZÁVĚR

Bakalářská práce se věnovala problematice finanční připravenosti osob v produktivním věku na stáří. Teoretickou část jsme rozdělili do tří kapitol, které se zabývali různými pohledy na stáří, stárnutí a financování starobních důchodů. V praktické části bakalářské práce jsme se snažili zjistit, jestli se lidé zajímají problematikou stáří a jak se na toto období připravují.

Zaměřili jsme se na demografický vývoj naší společnosti a na stárnutí s pohledu vývojové psychologie. Zjistili jsme, že příprava na stáří nespočívá pouze ve finanční přípravě, ale také v přípravě tělesné a psychické. Nestací mít pouze naspořeno, ale být také tělesně a duševně zdatný a pokud možno zdravý, protože odchod do starobního důchodu je považován za velmi důležité a pro někoho také velmi stresující období. Nárůst počtu obyvatel v seniorském věku by nás měl vyprovokovat k zamyšlení co s takovým množstvím lidí v důchodu. Máme pro ně dostatečné kapacity v zařízení pro seniory? Máme pro tato zařízení dostatek kvalifikovaného personálu? Velmi pozitivně na nás zapůsobilo zjištění, že existuje ze strany státu iniciativa tzv. „Národní program přípravy na stárnutí“, který se problematikou stáří zabývá na státní i krajské úrovni.

Dále jsme se snažili přiblížit legislativu starobních důchodů, předčasných důchodů a možnosti předdůchodu, okrajově jsme zmínili všechny typy důchodů. Z výsledků dotazníkového šetření vyplývá, že lidé nemají téměř žádnou povědomost o možnosti předdůchodu a za jakých podmínek o něj mohou zažádat. Informovanost o předčasném odchodu do starobního důchodu je také na nevalné úrovni. Z toho plyne nezbytnost větší osvěty o této problematice. Lidé by měli vědět, že spoření na penzi není jen kasička, kterou si v důchodu vyberou, ale že jim tato forma spoření umožní, pokud budou mít zájem, dřívější odchod do starobního důchodu za velmi výhodných podmínek.

Zabývali jsme se také finanční připraveností na období seniorského věku. Lidé už v mladém věku si uvědomují, že na stáří jim státní důchod stačit nebude. Spoření je u našich občanů na velmi dobré úrovni a také myslí na to, že je potřeba určitou částku spoření nechat na důchod. A toto je velmi pozitivní zjištění, protože pokud budou lidé dobře připraveni na období senia, nemusíme se obávat nárůstu lidí v seniorském věku.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY:

- [1] ČAKRT, M.: Typologie osobnosti: volba povolání, kariéra a profesní úspěch. Management Press, s.r.o.: Praha 2010, ISBN 978-80-7261-220-8
- [2] FARKOVÁ, M.: Vybrané kapitoly z psychologie. Univerzita Jana Amose Komenského Praha: Praha 2008, ISBN 978-80-86723-64-8
- [3] FÜRST, M.: Psychologie, Včetně vývojové psychologie a teorie výchovy. Votobia: Olomouc 1997, ISBN 80-7198-199-0
- [4] HAŠKOVCOVÁ, H.: Fenomén stáří. Havlíček Brain Team, Praha 1, ISBN 978-80-87109-19-9
- [5] CHRÁSKA, M.: Metody pedagogického výzkumu. Grada Publishing, a.s.: Praha 2007, ISBN 978-80-247-1369-4
- [6] KŘIVOHLAVÝ, J.: Stárnutí z pohledu pozitivní psychologie. Grada Publishing, a.s.: Praha 2011, ISBN 978-80-247-3604-4
- [7] LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D.: Vývojová psychologie 2. Aktualizované vydání. Grada Publishing, a.s.: Praha 2006, ISBN 80-247-1284-9
- [8] LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D.: Vývojová psychologie. Grada Publishing, a.s.: Praha 1998, ISBN 80-7169-195-X
- [9] OLÁH, M. (ed): Sociálna práca v praxi. IRIS – Vydavateľstvo a tlač, s.r.o.: Bratislava 2016, ISBN 978-80-89726-58-5
- [10] ONDRÁKOVÁ, J., TAUCHMANOVÁ, V., JANIŠ, K. ml., PAVLÍKOVÁ, S., JEHLIČKA, V.: Vzdělávání seniorů a jeho specifika. Vydalo nakladatelství Pavel Mervart: Červený Kostelec 2012, ISBN 978-80-7465-038-3
- [11] ŘÍČAN P.: Cesta životem. Portál s.r.o.: Praha 2004, ISBN 80-7367-124-7
- [12] SCHMEIDLER, K. a kol. : Problémy mobility stárnoucí populace. Novpress s.r.o.: Brno 2009, ISBN 978-80-87342-05-3
- [13] SÝKOROVÁ D.: Autonomie ve stáří. Sociologické nakladatelství (SLON): Praha 2007, ISBN 978-80-86429-62-5

[14] TOMEŠ, I., KATEŘINA ŠÁMALOVÁ (ed.) a kolektiv: Sociální souvislosti aktivního stáří. Univerzita Karlova, Nakladatelství Karolinum: Praha 2017, ISBN 978-80-246-3612-2

[15] VÁGNEROVÁ, M.: Vývojová psychologie II. Dospělost a stáří. Univerzita Karlova, Nakladatelství Karolinum: Praha 2007, ISBN 978-80-246-1318-5

[16] ZACHAROVÁ, E.: Základy vývojové psychologie. Ostravská univerzita v Ostravě: Ostrava 2012, ISBN 978-80-7464-220-3

ELEKTRONICKÉ ZDROJE:

[1] *Češi stárnou, každý pátý už je senior* [online]. Novinky: ©2018 [cit. 26. 12. 2018]. Dostupné z: <https://novinky.cz/domáci/471318-cesi-starnou-kazdy-paty-uz-jesenior.html>

[2] *Analýza: Odchod do důchodu* [online]. Demografie: Kamila Svobodová, ©2018 [cit. 26. 12. 2018]. Dostupné z: http://www.demografie.info/?cz_detail_clanku=&artclID=727

[3] *Aktivní stárnutí* [online]. Prostě život: Mgr. Dagmar Dvořáčková, Ph.D., ©2019 [cit. 24. 1. 2019]. Dostupné z: <http://www.prostezivot.cz/aktivni-starnuti/>

[4] *Senioři a politika stárnutí* [online]. MPSV: ©2018 [cit. 24. 1. 2019]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/cs/2856> (citováno, 2019)

[5] *Implementace politika stárnutí na krajskou úroveň* [online]. MPSV: ©2018 [cit. 24. 1. 2019]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz>

[6] *Důchodové pojištění* [online]. MPSV: ©2018 [cit. 24. 1. 2019]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/cs>

[7] *I., II. a III. Pilíř důchodového systému* [online]. Férové poradenství: ©2017 [cit. 29. 1. 2019]. Dostupné z: <http://www.feroveporadenstvi.cz/struktura-duchodoveho-systemu-v-cr/>

[8] *Český důchodový systém* [online]. MPSV: ©2018 [cit. 29. 1. 2019]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/files/clanky/11969/Analyza.pdf>

[9] *Žádáme o starobní důchod: Krok za krokem* [online]. Peníze: ©2018 [cit. 29. 1. 2019]. Dostupné z: <https://www.penize.cz/starobni-duchod/303028-zadame-o-starobni-duchod-krok-za-krokem>

- [10] *Žádost o důchod, doklady* [online]. Důchody-důchodci: ©2018 [cit. 30. 1. 2019]. Dostupné z: <http://www.duchody-duchodci.cz/zadost-o-duchod.php>
- [11] *Starobní důchody* [online]. MPSV: ©2018 [cit. 29. 1. 2019]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/cs/618>
- [12] *Zvýšení starobního důchodu* [online]. Důchody-důchodci: ©2018 [cit. 30. 1. 2019]. Dostupné z: <http://www.duchody-duchodci.cz/zvyseni-duchodu.php>
- [13] *Předdůchody* [online]. KB Penzijní společnost: ©2019 [cit. 30. 1. 2019]. Dostupné z: <https://www.kbps.cz/doplnekove-penzijni-sporeni1/predduchody/>
- [14] *Invalidní důchod* [online]. Důchody-důchodci: ©2018 [cit. 30. 1. 2019]. Dostupné z: <http://www.duchody-duchodci.cz/narok-na-invalidni-duchod.php>
- [15] *Zákon č. 155/1995 Sb., Zákon o důchodovém pojištění* [online]. Zákony pro lidi: ©2019 [cit. 30. 1. 2019]. Dostupné z: <https://zakonyprolidi.cz/cs/1995-155>
- [16] *Stupně invalidity* [online]. Důchody-důchodci: ©2019 [cit. 25. 1. 2019]. Dostupné z: <http://www.duchody-duchodci.cz/invalidita-stupne-invalidity.php>
- [17] *Kdo má nárok na invalidní důchod* [online]. Měsíc: ©2018 [cit. 30. 1. 2019]. Dostupné z: <https://www.mesec.cz/clanky/kdo-ma-narok-na-invalidni-duchod/>
- [18] *Vdovský důchod-nárok* [online]. Důchody-důchodci: ©2019 [cit. 30. 1. 2019]. Dostupné z: <http://www.duchody-duchodci.cz/vdovsky-duchod-narok.php>
- [19] *Sirotčí důchod-nárok* [online]. Důchody-důchodci: ©2019 [cit. 30. 1. 2019]. Dostupné z: <http://www.duchody-duchodci.cz/sirotci-duchod.php>
- [20] *Doplňkové penzijní spoření* [online]. Asociace penzijních společností: ©2019 [cit. 30. 1. 2019]. Dostupné z: <https://www.apfer.cz/doplnekove-penzijni-sporeni/>
- [21] *Jak si vede doplňkové penzijní spoření* [online]. Finparáda: ©2019 [cit. 30. 1. 2019]. Dostupné z: <https://www.finparada.cz/4659-Jak-si-vede-doplnekove-penzijni-%20sporeni.aspx>
- [22] *Češi na důchod nemyslí. Spoří si, až když je pozdě, říká odbornice* [online]. Idnes. Finance: Kateřina Hovorková, ©2019 [cit. 30. 1. 2019]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/finance/financni-radce/penze-duchod-jak-sisporit.A171026_151918_viteze_kho

[23] *Předdůchod není předčasný důchod* [online]. Důchodová reforma: ©2013 [cit. 30. 1. 2019]. Dostupné z: <https://www.duchodovareforma.cz/clanky-tydne/predduchod-neni-predcasny-duchod/>

TISK:

Sociální práce/sociální práce: Jak staří lidé vnímají konec života. Brno: J. Roberts, 2010-.ISSN 12136204

Sociální služby: Dobrovolnictví jako cesta k aktivnímu a smysluplnému stárnutí. Tábor: V. Faiferlíková, 2018-. ISSN 1803-7348

Bakalářská práce: Důchodová reforma v ČR. UTB Zlín: D. Pundová, 2009, s. 1-2

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

DPS	Doplňkové penzijní spoření
ČSSZ	Česká správa sociálního zabezpečení
OSSZ	Okresní správa sociálního zabezpečení
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
OSVČ	Osoba samostatně výdělečně činná
ČR	Česká republika
ÚP	Úřad práce

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1- Vývoj podílu osob ve věku nad 65 let ve vybraných evropských zemích v období 2000-2050

Graf 2 – Pohlaví respondentů

Graf 3 – Věk respondentů

Graf 4 – Dosažené vzdělání

Graf 5 – Rodinný stav

Graf 6 – Pracovní zařazení

Graf 7 – Měsíční příjem

Graf 8 - Výše dnešního starobního důchodu

Graf 9 - Procentuální výše budoucího starobního důchodu

Graf 10 – Schopnost spořit

Graf 11 – Kam spoříte

Graf 12 – Získání informací

Graf 13 – Úspory na důchod

Graf 14 – Věkové rozpětí respondentů, kteří počítají s úsporami na důchod

Graf 15 - Věkové rozpětí respondentů, kteří nepočítají s úsporami na důchod

Graf 16 – Příspěvek zaměstnavatele

Graf 17 - Nárok na starobní důchod

Graf 18 - Nutnost zvýšení věku odchodu do SD

Graf 19 - Podmínky žádosti o SD

Graf 20 - SD, předčasný důchod nebo předdůchod

Graf 21 - Podmínky předčasného důchodu

Graf 22 - Podmínky předdůchodu

Graf 23 - Práce ve starobním důchodu

Graf 24 - SD vliv na životní úroveň

Graf 25 - Spořit už ve 20 letech

Graf 26 - Spokojenost s důchodovým systémem v ČR

Graf 27 – Co byste změnili

Graf 28 – Zjištění doby pojištění

Graf 29 - Nespoléhat/spoléhat na stát

Graf 30 – Uspokojivá výše starobního důchodu

Graf 31 – Ideální věk pro odchod do SD

Graf 32 - Má se o Vás kdo ve stáří postarat?

Graf 33 - Zařízení pro seniory ano/ne

SEZNAM TABULEK

- Tabulka 1 - Věk odchodu do starobního důchodu
- Tabulka 2 - Přibližný stav na účtu pro výplatu předdůchodu
- Tabulka 3 - Struktura důchodového systému v ČR
- Tabulka 4 – Pohlaví respondentů
- Tabulka 5 - Věk respondentů
- Tabulka 6 - Dosažené vzdělání
- Tabulka 7 – Rodinný stav
- Tabulka 8 – Pracovní zařazení
- Tabulka 9 – Měsíční příjem
- Tabulka 10 – Výše dnešního starobního důchodu
- Tabulka 11 – Procentuální výše budoucího starobního důchodu
- Tabulka 12 – Schopnost spořit
- Tabulka 13 – Kam spoříte
- Tabulka 14 – Získání informací
- Tabulka 15 – Úspory na důchod
- Tabulka 16 – Příspěvek zaměstnavatele
- Tabulka 17 – Nárok na starobní důchod
- Tabulka 18 - Nutnost zvýšení věku odchodu do SD
- Tabulka 19 – Podmínky žádosti o SD
- Tabulka 20 - SD, předčasný důchod nebo předdůchod
- Tabulka 21 – Podmínky předčasného důchodu
- Tabulka 22 – Podmínky předdůchodu
- Tabulka 23 - Práce ve starobním důchodu
- Tabulka 24 - SD vliv na životní úroveň
- Tabulka 25 - Spořit už ve 20 letech

Tabulka 26 - Spokojenost s důchodovým systémem v ČR

Tabulka 27 – Co byste změnili

Tabulka 28 – Zjištění doby pojištění

Tabulka 29 – Nespoléhat/spoléhat na stát

Tabulka 30 – Uspokojivá výše starobního důchodu

Tabulka 31 – Ideální věk pro odchod do SD

Tabulka 32 - Má se o Vás kdo ve stáří postarat?

Tabulka 33 - Zařízení pro seniory ano/ne

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA 1: Dotazník

Dobrý den, jsem studentka University Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulty humanitních studií, obor sociální pedagogika. Ráda bych Vás požádala o vyplnění dotazníku, jenž bude praktickým podkladem k mé bakalářské práci, která má název „Finanční připravenost osob v produktivním věku na stáří“. Dotazník je naprosto anonymní. Předem Vám děkuji za kompletní vyplnění dotazníku a čas nad ním strávený.

Miroslava Hanáčková

1. Pohlaví:

- muž
- žena

2. Věk:

- 30-35 let
- 36-40 let
- 41-45 let
- 46-60 let

3. Nejvyšší dosažené vzdělání:

- Základní vzdělání
- Střední odborné bez maturity
- Střední odborné s maturitou
- Vysokoškolské

4. Rodinný stav:

- Druh-družka
- Ženatý/vdaná
- Svobodný/á
- Rozvedený/á, ovdovělý/á

5. Pracovní zařazení:

- zaměstnanec manuální
- administrativní pracovník/ce
- vyšší, střední manažer
- OSVČ
- Majitel firmy se zaměstnanci
- Nezaměstnaný/Mateřská dovolená/ Invalidní důchod

6. Výše Vašeho měsíčního příjmu:

- nemám mzdu, pobírám soc. dávky (mateřská dovolená, invalidní důchod, pracovní neschopnost,...)
- do 15 000,-Kč/měs.
- 16 000,-Kč – 25 000,-Kč/měs
- 26 000,-Kč – 40 000,-Kč/měs.
- nad 40 000,-Kč/měs.

7. Víte kolik % stávající průměrné mzdy (cca 32 000,-Kč) činí dnešní starobní důchod?

- 70-90%
- 50-70%
- 30-50%

8. Kolik % si myslíte, že bude činit starobní důchod z Vašeho platu, až Vy půjdete do starobního důchodu?

- 80-100%
- 60-80%
- 40-60%
- 20-40%
- Nemám představu

9. Jste schopni z Vašeho měsíčního příjmu uspořit nějakou částku?

- Ano
- Ne
- nespořím, pobírám doživotní výsluhu

10. Pokud ANO, kam spoříte? (možno i více odpovědí)

- peníze mám na běžném účtu
- spořím na stavební spoření, penzijní fond, životní pojištění, investiční fondy
- hotovost mám doma
- nakupuji nemovitosti, zlato, jiné investiční komodity

11. Kde jste získali informace o spořicíh finančních produktech? (možno i více odpovědí)

- v rámci vzdělávání (ZŠ, SŠ, VŠ)
- v rodině
- z internetu, televize, tisku
- jiné.....

12. Počítáte s částí uspořené peněz na starobní důchod?

- Ano
- Ne

13. V případě, že jste zaměstnaný, přispívá Vám Váš zaměstnavatel na penzijní připojištění / doplňkové penzijní spoření nějakou finanční částkou?

- Ano, přispívá
- Ano přispívá, ale nevyžívám příspěvek
- Ne, nepřispívá

14. Víte, v kolika letech máte podle zákona nárok na starobní důchod vyměřený státem?

- 55-60 letech
- 60-65 letech
- 65-70 letech

15. Myslíte si, že bylo nezbytné zvyšovat věk odchodu do starobního důchodu na 65 let?

- ANO, určitě to má ekonomický význam
- Ne, lidé v tomto věku již mají odpočívat

16. Víte, za jakých podmínek si můžete požádat o starobní důchod?

- po dovršení 65 let věku
- získání potřebné doby pojištění a dosažení zákonem stanoveného věku
- po dovršení 60 let věku a odpracovaných 30let

17. Myslíte si, že budete pracovat až do vzniku nároku na starobní důchod, anebo využijete možnost předčasného odchodu do starobního důchodu, nebo předdůchodu?

- ANO budu pracovat až do vzniku nároku na starobní důchod
- NE tak dlouho pracovat určitě nevydržím, nemám tak pevné zdraví
- Využiji možnost předčasného důchodu
- Využiji možnost předdůchodu.

18. Víte, za jakých podmínek můžete požádat o předčasný důchod?

- ANO jsem si vědom doživotně sníženého starobního důchodu
- NE

19. Víte, za jakých podmínek můžete požádat o předdůchod?

- ANO hodlám se na to finančně připravit
- NE

20. Myslíte, že budete pracovat i ve starobním důchodu?

- ANO, cítím se na to
- NE

21. Bude mít odchod do starobního důchodu vliv na Vaši životní úroveň?

- Doufám, že ne, proto si spořím
- Doufám, že ne snad si vystačím se státním důchodem
- Ano, nemohu si dostatečně spořit
- Určitě ano, nespořím si

22. Měli by si podle Vašeho názoru spořit na důchod i mladí lidé už ve 20 letech?

- Určitě ANO
- To záleží na nich, podle možností
- NE, na to mají dost času

23. Jste spokojeni s důchodovým systémem v ČR?

- ANO
- NE

24. Pokud ne, co byste změnili?

.....

25. Víte, kde a jak si můžete ověřit počet odpracovaných let tzv. dobu pojištění?

- Na Úřadu práce
- Na Okresní správě sociálního zabezpečení
- Na Zdravotní pojišťovně

26. Považujete za důležité spořit si na stáří a nespolehat na stát?

- ANO
- NE

27. Jaká výše starobního důchodu by pro Vás byla uspokojivá?

.....

28. Jaký věk je podle Vás ideální pro odchod do starobního důchodu?

.....

29. Budete mít možnost ve stáří obrátit se o pomoc na někoho blízkého (manžel/ka, děti, sourozenci, atd.)?

- Ano mám rodinu, určitě by mi někdo pomohl
- Ano, ale nechtěl/a bych nikoho obtěžovat
- Ne, rodinu mám, ale nikdo by mi nepomohl
- Ne, žiji sám nikoho nemám

30. Počítáte s tím, že v případě nutnosti využijete ve stáří některé ze zařízení pro seniory např. chráněné bydlení, dům pro seniory, atd.?

- Ano, nemám s tím problém
- Ano, ale jen v nutném případě
- Ne, doufám, že to nebude můj případ